Мяха, һү ехээр абалга—мүнөөдэрэй дайшалхы хэрэг мүн!

НҮХЭД КОЛХОЗНИГУУД, СОВХОЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД!

Ажахыгаа доторой арга боломжонуудые шадабаритайгаар хэрэглэн, мяха, һү ехээр абажа, түрэл партиингаа Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын Хандалгада эрхимээр харюусая

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 144 (9898) | 1962 оной июниин 20, среда | Сэн 2 мүнгэн

★ ★

…ОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ

…колхознигуудта, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ, …болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ, хүдөө ажахын эрдэмтэд болон мэргэжэлтэдтэ, колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэдтэ, …на болон комсомолой организацинуудта, колхоз, совхозуудай коммунистнууд болон комсомолшуудта, хүдөө ажахын бүхы ажалшадта Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй хандаһан Хандалгые …ис Эхэ оронойнгоо бүхы ажалшадтай хамта манай …ликын ажалшад баран …дьхэлээ ханангяар угтаба. Тус Хандалга ехэ удхатай байһан туладаа …, совхозуудые улам бэхижүүлгэдэ, хүдөө ажахые …ань эрид түргэнөөр …лгэдэ тон ехэ нүлөө …нь лабтай.

…алис хүдөө ажахыгаа …лгэдэ Коммунис парти, …кэ правительство саг …э халуун анхаралаа …лдаг байгаа, хандуул…ье. Һүүлэй арбаад жэл …э талаар илангаяа ехэ …лта болоо. Түүхэтэ …ябуулганууд бэелүү… Тэрэнэй ашаар хүдөө …най амжалтатайгаар …а дабшанхай. Совет …зүгһөө хүдөө ажахы…эүүлдэг туһаламжань …жэлнүүдтэ бүри ехэ үрэ …хэ зэргэтэй. Хараад …жэлһээ жэлдэ гүрэн …э туһа хүргэнэ гээшэб. …лхэдэ, колхозуудһаа …алай, гахайн, хониной, …ай мяха гүрэнэй ху…а абадаг сэнгынь дун…эр 35 процентээр дээ…ха юм. Энэ хадаа кол…а 10 миллиард гаран …эй (хуушан мүнгөөр) …олзо доход олгоно. …до хүдөө ажахын бүхы …инуудһаа колхозуудай …н олзо доходынь 50 …рд хүрэхэгүй түхэриг …нь хараада абабал, …айхабтар ехэ туһа болоно бшуу.

…р парти, правитель…нэ халуун анхарал …годонь колхоз, совхо… арюун хэрэгээрээ, бо…жал хүдэлмэреэрээ ха… болоно. Ондоо ямар…рюу байха ёһогүй. Мү…өө ажахын али бүхы …и, илангаяа мал ажа…одукци, эрид ехээр эл…лхэ гэһэн зорилго та…ай. Имэ арга болом…хоз, совхоз бүхэндэ …бии. Энэ арга болом…жахы бүхэн хүсэдөөр …лхэ, шадамараар хэ… ушартай. Түбхын тү…мяха, һү болон мал бусад продукци эл…хын тула тодорхой …ябуулгануудые ха…һара, квартал, жэл түсэб зохёохые пар…тиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет дурадхана. Энэ ехэ зүб.

Тараалангай газарай 100 гектар бүридэ 75 центнер, бусад газарай 100 гектар бүридэ 16 центнер мяха абадаг болохо гээшэ түрүүшын зорилго болгон табигдана. Манай республикын колхоз, совхозууд энэ зорилго бэелүүлхэ аргатай гү? Аргатай даа. Энэ талаар Ахын аймагай «Коммунизм», Захааменай «Байкал» колхозууд нилээд амжалтануудтай. Тэдэнэр 1961 ондо иимэ зорилго бэелүүлхэ болоһон байгаа. Тэдэнэр 1962 ондо энэ зорилгоёо лаб дүүргэхэ гэжэ найдахаар. Колхоз, совхоз бүхэнэй урда иимэ эрилтэ табигдана.

али бүхы хүдэлмэри оньһожоруулха, хямда сэнтэй тэжээл элбэгээр бэлдээд, түхэрэен жэл соо малаа тэжээхэ, шахажа таргалуулха шухала. Сэхыень хэлэхэдэ, хадалан бэлшээридэ найдадаг, бүри үбэлэйшье сагта зарим ма…

АРЮУН УЯЛГА

Мяха, һү, ноосо элбэг дэлбэгээр абадаг болохын тулада алибаа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха шухала. КПСС-эй Баргажанай райком колхоз, совхозуудайнгаа малай тоо толгой олошоруулха тухай асуудал пленум дээрээ зүбшэн хэлсээд, тодорхой хэмжээнүүдые хараалаа. Энээнние һайшаамаар. Энэ хадаа ехэ удха шанартай асуудал. Зарим ажахынуудта малайнь тоо хэдэн жэл соо огто олошоронгүй. Элдэб шалтагаанһаа мал олоор гарзална, эхэ мал һубайрна. Жэл бүхэндэ үнеэн бүриһөө тугал, хонин бүриһөө хурьга заабол абаха гэһэн эрилтэ дүүргэгдэнэгүй. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ байхын аргагүй.

Мүнөө колхозой түрүүлэгшэ, совхозой директор, фермые эрхилэгшэ, бригадир, хүдөө ажахын мэргэжэлтэ бүхэнэй харюусалгые эрид дээшэлүүлхээр саг ерээ. Мал үсхэбэрилхэ, мал ажалай продукци элбэгжүүлхэ, хүдөө ажахын али бүхы ургамалнуудай ургаса баяжуулха талаар хараалагдаһан түсэб эрхэ бэшэ бэелүүлхые тэдэнэр оролдохо, тэрэнэй түлөө харюусаха уялгатай. Хүдөө ажахые халирхайгаар, юрэнхыгөөр ударидаха саг болигдоо. Али бүхы ушарта тодорхой хэмжээн абтаха болоогдоо. КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй тогтоолоор эмхидхэгдэһэн үйлэдбэриин управленинүүд, партиин обкомой парторгнуудай урда энэ талаар ехэ харюусалгатай зорилгонууд табигданхай. 1962 онние тус органуудай шалгалтын жэл гэжэ нэрлэбэл, ехэ алдуу болохогүй. Тэдэнэр хамаг бүхы арга боломжоёо харуулха, үүсхэл оролдолгоёо гаргаха, хаба шадалаа элишэлхэ болоно.

Мал ажалай продукци гаргаша багатайгаар, хямда сэнтэйгээр абаха гэһэн зорилго табигдана. Тиихын тулада лаа бэлшүүлхые һэдэдэг барга бүдүүлиг заншал, урданай үмсын байдалай үлэгдэл манай республикын зарим аймагуудта бии. Энээнние буруушаангүй байхын аргагүй. Ороной түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, тэдэнэр кукуруза, бобы, саахарай свёкло болон бусад шэмэтэй ургамалнуудые ехээр тарижа, хямда сэнтэй тэжээл элбэгээр бэлдээд, малаа бүхэли жэл соонь хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангана. Тиигээд мяха, һү, ноосо ехээр абана. Тарган байхадаа мал шэмэ ехэтэйшье байдаг, үбдэдэгшьегүй, огто гарзалдагшьегүй ха юм.

Энэ жэлдэ манай республика дотор хаа хаанагүй сагай уларил һайн, газар шиигтэй, бороо хура элбэг байна. Баян ургаса абтахаар хүлеэгдэнэ. Зүгөөр энээндэ найдаад һуужа огто болохогүй. Ургасын хойноһоо анхаралтайгаар харууһалха, ургаса хуряалгада мүнөөнһөө эрхимээр бэлдэхэ шухала. Энэмнай парти, правительствын хандалгада ёһотой харюу болохо байна.

Мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые элбэг ехээр абадаг болохын тула малшадай дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхыень КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет партийна организацинуудые уялгалба. Мал ажалай продуктнуудые улам ехээр абадаг болохо тушаа тодорхой хэмжээнүүд колхоз, совхоз бүхэндэ зохёогдоод, коммунистнууд болон комсомолшуудай суглаанууд дээрэ, колхознигуудай, мүн совхозуудай хүдэлмэришэдэй хамтын суглаанууд дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэхэ болоно.

Коммунис партиингаа, Советскэ правительствынгаа Хандалгада арюун хэрэгээрээ, шэн габьяатай ажалаараа харюусая, нүхэд хүдөө ажахынхид!

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДҮРШЭЛ НЭБТЭРҮҮЛХЭЭР БОЛОО...

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ниитын инспектор Т. Г. Игумнова Мухар-Шэбэрэй Заганай колхозые шалгаба

Хуушан Заганай һаалиин фермэ колхоз дотороо түрүү зэргэдэ тоологдодог. Энэ фермын малшад байгша ондо партиин райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамота хоёр дахин абаһан байна.

Үнгэрһэн табан һарын туршада фермын һаалишад 108 үнеэнһээ 68619 литр һү һаагаа гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 623 литр һү абаа. Тиигэжэ тэдэнэр колхоз дотороо нэгэдэхи, аймаг соогоо хоёрдохи һуури эзэлжэ гараа. Фермын түрүү һаалишан Харитинья Гавриловна Тряпкина даалгагдаһан 15 үнеэнэйнгээ тус бүриһөө 823 литр һү һаагаа. Мүн һаалишан Т. В. Миронова — 750 литр һааһан байна.

Теэд энэ фермэ доторойнгоо арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэнэ гү, һү үшөө ехээр һаахын түлөө юу хэхэ ёһотойб? Эдэ асуудалнуудта республикын Министрнүүдэй Соведэй ниитын инспектор, хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахын һаалишан Татьяна Григорьевна Игумнова харюусаа юм.

Мал адуулагша Александр Кузнецов үнеэдые үдэшын 7 части бэлшээриһээ түүжа асараа.

— Харагты даа, үнеэдэй дэлэн шулуун мэтэ хатуу болошоод, ябахадань һаад хэжэ байна. Зарим үнеэдэй хүхэнһөө һүн гоожожо ябана. Иигэжэл һүеэ миин алдажа байна бшуу даа,—гэжэ ниитын инспектор хорёо соо орожо ябаһан үнеэдые хараад ажаглаба.

Уданшьегүй үдэшын һаалга эхилээ. Татьяна Григорьевна сагаан халаадаа үмдэжэ, түрүү һаалишан Татьяна Мироновагай үнеэдые һаажа оробо. Һаахыень үнеэнэй эзэн һаалишан анхаралтайгаар хаража, заабариинь ойлгожо абахые оролдоно.

— Үнеэдэй дэлэнгые бүлеэн уһаар угаагаад, нидхэрһэнэй һүүлээр хойто талынь хүхэнүүдые һаагаад, удаань урда талынхидань ороходо зохид байдаг. Энэ ушарта үнеэд түргөөр эбэлдэг юм,— гэжэ нүхэр Игумнова һаалишадта хөөрэнэ.

Үдэшын һаалгын дүүрэхэлээр, фермын һаалишад, малшад улаан булангаа сугларжа, ниитын инспектор Т. Г. Игумновагай хөөрөөе шагнаба. Тэрэ өөрынгөө баян дүй дүршэл тухай хөөрөөд, һү ехээр һаахын түлөө мүрысөө бүри һайнаар эмхидхэхые хүсэбэ.

— Һү ехээр һааха арга боломжонуудайтнай нэгэниинь юуб гэхэдэ, үнеэдээ үдэртэ гурба дахин һаажа, үдэр һүнигүй адуулха хэрэг болоно. Манай ажахыда үнеэдые жэлэй дүрбэн сагта үдэртөө гурба дахин һаадаг. Һая тугаллаһан үнеэдые эрхэ бэшэ 4 һаадаг заншалтайбди. Үглөөнһөө үдэшэ болотор үнеэд һаагдангүй ябахадаа дэлэнгынь дэлбэржэ, һүнь миил гоожошоно бшуу. Иимэ ушар танай фермэдэ үзэгдөө, —гэжэ Татьяна Григорьевна ажаглаба.

Нүхэр Игумновагай эдэ дурадхалнууд халуунаар хүлеэгдэжэ абтаа. Тэрэ үдэрһөөнь эхилжэ үнеэд һүниндөө адуулагдаба, үглөөдэрынь гурба дахин һаажа захалаа. Тиихэдэнь түрүүшын үдэр һүн 41 литрээр дээшэлээ. Дүрбэ хоноод байхада тэрэнь 140 литртэ хүрөө. Һаалишад Т. Тряпкина, Т. Миронова, Т. Хохлова гэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ 20—20 литрээр ехэ һү һааһан байна.

Түрүүшынгээ амжалтаар урмашаһан һаалишад ойрын сагта һаамаа 1,5 дахин дээшэлүүлжэ, үнеэн бүриһөө суудхэдэ 10 литр һаахын түлөө тэмсэжэ эхилбэ.

— Түсэбэй ёһоор энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 4500 литр һү һааха ёһотойб. Тиин партиин ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэридэ харюу болгон, би байгша ондо үнеэн бүриһөө 4700 литр һү һааха уялга абааб. Үнгэрһэн таба һарын туршада үнеэн бүриһөө 1824 литр һүн һаагдаа. Саашадаа һү бүри ехээр һааха мүрысөөндэ танай фермын түрүү һаалишан нүхэр Тряпкинае уринаб, — гэжэ Т. Г. Игумновагай мэдүүлхэдэ, фермын түрүү һаалишан тэрэнииень дэмжэбэ. Түрүүн абаһан уялгаяа 400 литрээр үлүүлжэ, энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха гэһэн уялга нүхэр Тряпкина абаба.

Т. Г. Игумнова.

Иигэжэ Хуушан Заганай фермын малшад ниитын инспекторэй туһаламжаар арга боломжонуудаа элирүүлжэ, тэрэнээ аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ байнхай.

Теэд иимэ байдал гансахан энэ фермэ дээрэ үзэгдэнэ. Колхозой һаалиин бусад гүүртэнүүдтэ ажал хэрэгынь бирагүй байһаар. Хоёрдохи фермын һаалишад үнгэрһэн 5 һарын туршада үнеэн бүриһөө ойроойдоо 452 литр һү һаагаа. Энэ фермын һаалишад хамта дээрээ 20 мянган литр һү Хуушан Заганай фермынхиһээ бага һаагаа. Зүгөөр энэ фермэдэнь нүгөөдэһөө хоёр дахин олон үнеэд тоологдоно. Мүн иимэрхүү байдал колхозой 1-дэхи фермэдэ үзэгдэнэ.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һанаа амар ябахаяа болижо, гээгдэжэ ябаһан фермэнүүдэй ажалые һайжаруулхын тула тэдэнэй хүдэлмэридэ бодотоор туһалха ушартай. Энээн тушаа партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет өөһэдынгөө Хандалга бэшэг соо бүхы малшадай, хүдөөгэй ажалшадай үмэнэ харюусалгатай зорилго табяад байна бшуу.

А. Алагуев.

АЖАЛШАД ДУРАДХАНА

Хайнаг, һарлаг мал хэрэгтэй

Орон доторoo мяха абалгые ехэдхэхэ талаар партиин Центральна Комитедэй колхоз, совхозуудай урда шанга зорилгонуудые табяад байхада, ажахы бүхэн доторойнгоо арга боломжонуудые хүйсэд хэрэглэхэ болоно. Урда сагһаа хойшо Захааминай Сагаан морин, Санага, Утаата Далахай нютагуудта һарлаг, хайнаг мал олоор үсхэбэрилэгдэдэг байһан юм.

Анхан түрүүн һарлагуудые монгол үүлтэрэй малай шуһа холиходо хайнагууд бии болоһон байна. Монгол үүлтэрэй үнеэндэ һарлаг буха табихада, морин хайнаг гарадаг байгаа. Һарлаг үнеэндэ монгол үүлтэрэй буха табихада уһан хайнаг гарадаг гэлсэгшэ һэн.

Хада уулатай Захааминай нютагта хайнаг мал ехэ таарадаг. Хайнагууд үбэлэй сагта даарахагүй, тэжээл бага хэрэглэдэг. Тиигээд тобир тарганаар ондо ородог юм. Иимэ үүлтэрэй малда шоношье халдадаггүй, айдаг бшуу.

Хайнагуудые барихада ажахыда айхабтар олзотой гээшэ. Томо хайнаг сарнуудые амидыгаар шэгнэхэдэ 8 центнер татадаг гэхэ гү, али 4,5 центнер һайн шанартай мяха абтадагынь мэдээжэ. Тиин хайнаг үнеэнһээ суудхэдээ 15 литр хүрэтэр һүншье гарадаг. Хайнагай һүн үдхэн, ехэ тоһолиг байдаг ха юм.

Хайнаг малда һарлаг гү, али монгол үүлтэрэй буха табибал, ортон гэжэ нэрэтэй мал гарадаг. Энэ малһаа мүн лэ хайнагһаа дутуугүй һүн, мяхан абтадаг гээшэ.

Ортон, хайнагуудай мяхан һайн шанартай, угаа амтатай юм. Иимэ малай аша үрэтэй байһые хаража, үмсэ байхада хайнаг мал олоор үдхэдэг байгаа. Хайнаг мал үдхэһэн айлнууд монгол үүлтэрэй мал баригшадта орбол, ашаг шэмэ жэшээлэшэгүй ехээр абадаг һэн.

Мүнөө үедэ манай Захааминай колхозуудта һарлаг, хайнаг мал бага зэргэ бии. Теэд эдэ малые түргөөр үсхэбэрилхэ талаар анхарал үшөөл бага табигдана. Хайнаг, һарлаг мал гээд лэ тэжээл тон бага үгэдэг. Энээн дээрэһээ болоо һарлаг, хайнаг мал ехээр зүдэржэ ондо ороно, тиимэһээ биратайгаар үдэнэшьегүй.

— Хайнаг, һарлаг мал олон болгохые оролдонгүй манай хүтэлбэрилэгшэд ехэ алдуу гаргажа байна,— гэжэ үбгэдэй хөөрэлдэжэ байдагынь зүйтэй.

Аймагай «Байкал» колхозой хүтэлбэрилэгшэд, малшад иимэ үүлтэрэй малнуудые олошоруулха талаар һая жэлэй оролдожо эхилээ. 1959 ондо Цыбен Цыбиковэй харууһалжа байһан эмэ гунжадта һарлаг буха табигдаһан байгаа. Тэрэ малһаа 20 эмэ хайнаг тугалнууд абтаһан юм. Тэдэнь мүнөө томо боложо, бүхыдөө энэ жэлдэ тугаллажа байна. Мүн тиихэдэ абтаһан 18 толгой эрэ хайнагуудынь мүнөө томо сарнууд болонхой.

Тэрэшэлэн 1960 ондо Бадма Дашиевагай харууһалдаг һарлаг үнеэдтэ монгол үүлтэрэй буха табиһан байгаа. Тэдэнһээнь 16 хайнаг тугал абтаа һэн. Хэрбээ ондоо үүлтэрэй бухануудые табяагүй һаань, бүри олон хайнагууд гараха байгаа.

Ямар ушарһаа хайнаг, һарлаг малнууд олоор үдэнэгүйб гэхэдэ, тэдэнние һайн тэжээлээр хангангүй, һайн бэлшээридэ ябуулангүй байхадань, тэдэнь тамир муутай боложо, саг соогоо ороондо оруулагдангүй, олонхидоо һубай гарашана. Хүйтэн болоходо һарлаг мал ортотой боложо үгэдэггүй гэжэ урданай наһатай зон хэлсэдэг. Энээн тушаа манай малшад, һаалишад ойлгохо бээз гэжэ найдагдана.

Гэхэтэй хамта һарлаг бухануудые һайн тэжээлдэ байлгабал, оороондо ябахадаа шуран байдаг. Һарлаг, хайнаг малнуудые һубайруулхагүйн тула монгол үүлтэрэй, һарлаг бухануудые һэлгэлдүүлэн табихада зохид гэжэ урдын дүршэлтэй хүнүүдэй хэлсэдэгынь зүб.

Мүн урда сагһаа хойшо манай нютагай зон малһаа абтаһан һүнэй тоһыень илгажа абаад, тоһогүй болоһон һүеэ хуряажа, тэрээгээрээ аарса хээд, үбэлдөө малда эдюүлдэг һэн. Мүнөөшье зарим малшад тэрэнние хэрэглэнэ.

Энэ жэлдэ манай «Байкал» колхозой һаалишад тус тустаа 1-2 тонно хүрэтэр, бүхы колхозоороо 25 тонно аарса хэжэ, 4 гүүртын 426 бурууннуудые, мүн бусадшье олон малые үбэлэй сагта эдеэлүүлжэ гараа. Аарса хадаа жэжэ малай бэедэ айхабтар хэрэгтэй, мал түлжэсэтэй болгодогынь элирээ.

Мүнөө үедэ манай малшад энээнние һайн ойлгожо, машинадаһан һүеэ суглуулжа, аарса болгоод, энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ аарса суглуулха гэжэ бэлдэжэ байнхай.

Хайнаг, һарлаг малнуудые олоор үдхэжэ, аарса ехээр бэлдэжэ шадабал, Захаамида һайн шанартай мяханай ехээр абтаха байһаниинь дамжаггүй.

Д. Цыренов,
«Байкал» колхозой гэшүүн.

Хандалгада манай харюу

…н парти, правитель…ай ямар нэгэн шуха…идхэбэри абахадаа …нтоёо зүбшэдэг, тэ… түшэглэдэг гээшэ. Эрхирэгэй совхозой …ай) хүдэлмэришэд …эй ЦК-гай, СССР-…истрнүүдэй Соведэй …гые угаа баяртай…таа. Мүнөө фермэ, бригада бүхэндэ үй…ин суглаан, хөөрэл… үнгэргэгдэжэ эхи…дэ малшад, меха…нууд мяха, тоһо ху…абалгын сэнгые дээ…э тухай һаяхан аб…шиидхэбэриие тон … соогоо абтаһан …эри гэжэ мэдэрнэ.

…энээние үнэн зүр… һайшаагаад, бии … арга боломжоёо …лсүүлэнгүй саашаа…лажа болохогүй. …е, абтаһан про…ай өөрынь үнэ сэн …худалдаһанһаа һу…дээгүүр байһаар. …дэ, мүнөөнэй эрил…юусамаар хүдэлжэ …аданагүйбди. Мал … хүшэр хүндэ хү… болохо үнеэ һаал…жоруулха тушаа үнинэй хөөрэлдөөд, бодото дээрээ юумэ мүртэй хэгдэнэгүй. Энэ янзаараа хооһон хөөрэлдөөгөөр һү, мяха бүри ехээр абажа шадахагүй байһамнай элитэ. Ушар иимэһээ мүнөө жэлдэ бүхы фермэнүүдтээ зайн галаар үнеэ һааха «ёлочка» түхэлэй түхеэрэлгэ тодхохоор бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Гадна ниитын малай тоо толгой олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулхын тула үнеэднай искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Совхозой 725 үнеэдэй 560-ниинь энэ аргаар үрэжүүлэгдээ.

Тэжээл байбал һүн, мяхан абтахал гээшэ гэжэ парти, правительствымнай Хандалга бэшэг соо тон зүб хэлэгдэнэ. Тиимэһээ ниитынгээ һүрэг малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэхээр совхознай 450 гектар кукуруза, 38 га саахарай свёкло, 32 гектар турнепс тарья. Мүнөө тарилгын хойноһоо элдүүрилгэ, харууһалга түлэг дундаа ябажа байна. 450 га кукурузын 270-аад гектарынь борнойлогдоо. Совхоз мүнөө жэлдэ гүрэндэ 1823 центнер мяха, 9116 центнер һү, 310 центнер ноосо худалдаха түсэбөө заатагүй дүүргэхэ арга боломжотой. Мүнөө гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэй түсэб дүүргэгдээ.

Д. Чимитов,
1-дэхи отделенине эрхилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эрхирэгэй совхозой агроном А. П. Шабанова КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Хандалга огородой бригадын хүдэлмэришэдтэ уншажа байна.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

Түрүү дүй дүршэлдэ— гол анхарал

Түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай гол зорилгонуудай нэгэн гээшэ. Тиимэһээ партиин Бэшүүрэй райком энэ асуудалда анхаралаа ехээр хандуулдаг болоо. «Түрүүшүүлэй дүй дүршэл, онол арга—бүгэдын шадабари болог!» гэһэн ёһо заншал урдаа табин, хүдөө ажахын үйлэдбэриин һалбари бүхэнэй хүгжэлтые түсэблэдэгбди. Энэл талаһаань абажа, ажалай дүнгүүдые сэгнэдэгбди.

Түрүү дүй дүршэл манай ажахынуудта ямар алхамаар ба аргаар нэбтэрүүлэгдэнэб, мүн тэрэнэй удха шанар, үгэһэн нүлөө, үрэ дүн ямар бэ?

Аймагаймнай мэдээжэ кукурузашан Сандак Доржиевич Бадмаев һүүлэй хэдэн жэлэй туршада кукурузын үндэр ургаса абана. Хэрбээ 1960 ондо 120 га талмай дээрэһээ гектар бүриһөө 560 центнер кукурузын набша ногоо ургуулаа һаа, хойто жэлынь 185 га талмайһаа гектарай 710 центнер ургаса абаа.

Нүхэр Бадмаев хэдэн жэл кукурузашанаар хүдэлхэдөө, ажалдаа дадажа, үндэр ургаса абалгын онол аргануудые шудалаа. Тиимэһээ урзанда тэрэнэй хүтэлбэри доро түрүү дүй дүршэлэй һургуули нээгдээ бэлэй. Кукурузашадай һургуулиин һурагшад Сандак Доржиевич болон бэшэ мэргэжэлтэдэй элидхэл, хөөрөөнүүдые шагнахынгаа хажуугаар, багшынгаа поли дээрэ гаража, ажал хүдэлмэритэйнь танилсадаг байгаа. Сандак Доржиевич өөрөөшье аймагайнгаа колхоз, совхозуудаар ябажа, нютаг нютагай кукурузашадта байра дээрэнь туһа хүргэдэг, дутагдалнуудыень заажа үгэдэг. Кукурузашадай һургуулиин үрэ дүнгүүд нёдондо жэлдэ харагдаһан юм. Жэшээнь, тэрэ һургуули дүүргэһэн Ждановай нэрэмжэтэ колхозой кукурузашад—ВЛКСМ-эй XIV съездын делегат Клим Сафонов 140 га талмай дээрэһээ гектар бүриһөө 765 центнер, Жамсо Цоктоев 80 га талмайн гектар бүхэнһөө 1100 центнер кукурузын набша ногоо абаһан байна.

Аймагай олохон кукурузашад Г. Смолин, Г. Бабошкин («Победа» колхоз), В. Павлов (Калининай нэрэмжэтэ колхоз), П. Васильев («Рассвет» колхоз), П. Новокрещенных (Логовскиин нэрэмжэтэ колхоз) гэгшэд ажал хүдэлмэридөө түрүү дүй дүршэл хэрэглэн, мүн лэ һайн ургаса хуряагаа. Мүнөө тэдэнэр бүришье харюусалгатай уялгануудые абаа. Нүхэр Бабошкин аймаг соогоо бултанһаа түрүүлэн Москвагай областиин «Заокский» совхозой механизаторнуудай үнэтэ үүсхэл дэмжээд, 262 га талмай дээрэһээ 13139 центнер тэжээлэй единицэ гэхэ гү, али гектар бүхэнһөө 5000 тэжээлэй единицын хэмжээнэй ургаса абахаб гэһэн уялга абаад, тэрэнээ дүүргэхын түлөө шанга тэмсэл хэжэ байна.

Аймагай бусад кукурузашад Бабошкинһоо гээгдэнэгүй. Тэдэнэр серпуховойхидой жэшээгээр орон доторнай дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, 10—15 хоногой туршада тарилгаа дүүргэээд, ургаса гарахын урда тээхи борнойлгоёо дүүргээд, үглөө мүнөө зурууд хоорондын элдүүрилгэ эхилхэнь. Хаа хаанагүй кукурузын талмайнууд дээрэ ногоон квадрадууд элиржэ, хүнэй сэдьхэл баясуулна. Энэ баян ургаса абахын түрүүшын дохёо болоно гээшэ.

Зинаида Федотовна Литвинцевае республикымнай бүхы тугалшад мэдэхэ. Алдарта тугалшымнай 1960—61 оной тугал бүхэн 11—12 һаратайдаа 290—320 килограмм шэгнүүртэй болодог. Зинаида Федотовнагай хүдэлдэг Бэшүүрэй совхозой малай гүүртэ дээрэ түрүү дүй дүршэлэй һургуули хүдэлнэ. Аймагай колхоз, совхозуудһаа 3-4 хүн ээлжээлэн ерэжэ, 5 хоногой турша соо гүүртэ дээрэ ажалладаг, үдэшэндөө багша Зинаида Федотовнагай хэшээлнүүдтэ һуудаг, һонирхоһон асуудалнуудтаа тодорхой, тобшо харюунуудые абадаг юм. Тугалшад һуралсалай имэ курса гарахадаа, мал таргалуулха, ойрын саг соохоно ехэ шэгнүүртэй болгохо гээшэ имагтал хүнэй оролдолгоһоо, һайн харууһанһаа дулдыдана гэжэ ойлгодог, этигэдэг.

Январиин 1-һээ хойшо нютагай 50 тугалшад энэ һургуулида һуража гараа. Энэ һуралсал хадаа аймагаймнай тугалшадай ажалда ехэхэн нүлөө үгөө гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө эрхим тугалшанайнгаа дүршэл даган, ажалдаа һайн амжалта туйладаг тугалшадаймнай тоо олошоржол байна. Жэшээлхэдэ, «Рассвет» колхоздо жэлһээ жэлдэ олон тугал гарзалагдадаг, шэгнүүрынь мүртэй нэмэдэггүй бэлэй. Харин мүнөө тэрэ колхозой тугалшадай түрүү дүй дүршэлэй һургуули дүүргэһэнһээ хойшо ажал хүдэлмэринь тад ондоогоор ябадаг болоо. К. Афанасьевай харууһалдаг 40 тугалнууд үнгэрэгшэ 5 һарын хугасаа соо сүүдхэ бүхэндэ 600-һаа 1000 грамм хүрэтэр шэгнүүрээ нэмээ. Урдань иимэ жэшээ эндэ нэгэншье үзэгдөөгүй юм.

Нүхэр Литвинцевагай һургуули дүүргэһэн тугалшад Г. Смолина, В. Уварова («Победа» колхоз), Е. Разуваеза (Калининай нэрэмжэтэ колхоз), Т. Жеребко, З. Паньков, П. Литвинцева, З. Цыренжапова (Бэшүүрэй совхоз) мүнөө даажа абаһан тугалнуудайнгаа шэгнүүр сүүдхэ бүхэндэ 700—900 граммаар нэмээнэ. Тиин манай колхоз, совхозууд богони болзор соо олон мал шахан тарғалуулжа, гүрэндөө үнэгүй ехэ мяха тушааха арга боломжотой болоо.

Бэшүүрэй совхозой Гутайн һүнэй фермынхид (фермые даагша коммунист Мункуев) эбтэй эетэйгээр ажаллажа, жэлһээ жэлдэ һайн дүнгүүдые туйладаг коллектив гэжэ суурхана. «Бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө, нэгэниинь бултанайнгаа түлөө» гэһэн ёһо заншалтайгаар тэдэнэр хүдэлдэг. Гутайнхид 1961 ондо ажалай тоосоондо орожо, ажал хүдэлмэридөө бүри ехэ амжалта туйлаа юм. Тэдэнэр үнгэрөөшэ жэл абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, аймаг соогоо түрүү һуури эзэлээ һэн. Мүнөө ажалынь бүришье эршэдэнхэй. Хэрбээ тэдэнэр жэл соо үнеэн бүриһөө 2400 килограмм һү һааха уялгатай һаа, үнгэрэгшэ таба һара соо 1054 килограмм һаагаад байна. Зарим һаалишад бүри ехэ дүнгүүдые харуулаа. Жэшээнь, Г. Цыренова үнеэн бүриһөө 1342 килограмм, Ц. Дондокова—1200 килограмм, Ц. Цыренова—1060 килограмм тус бүридөө һаагаа. Хамталан хэлэхэ болоо һаа, Гутайн фермынхид гүрэндөө 125,5 тонно һү тушааба. Иимэ һайн амжалта хайшан гэжэ туйлагдааб гэхэдэ, тэдэ өөһэдөө малайнгаа тэжээл бэлдэдэг болоо. Нёдондо гансал кукурузын силос үнеэн бүхэндэ 8 тонно дарагдаһан юм. Эндэ үнеэдэй һубайралга огтолон усадхагданхай. Мүнөө 148 үнеэдэй 116-ниинь, 70 хашарагуудай 44-ниинь искусственна аргаар үрэжүүлэгдээд байна.

Һаалишад түрүүшынхеэ түрэһэн хашарагуудые зүбөөр һаажа һургаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг. Мүнөө Гутайн фермэ дээрэ аймагай һаалишадай һургуули хүдэлнэ.

Партиин XXII съездын шиидхэбэринүүдые хүн бүхэндэ ойлгуулжа үгэхэ зорилготойгоор Бэшүүрэй 8 жэлэй һургуулиин багшанар агитаторай гэрнүүдые нээһэн юм. Долоон хоногой ямар нэгэ үдэр колхознигууд, үбгэд, хүгшэд тэрэ гэртээ сугларжа, агитаторай хөөрөө шагнадаг, мэдэхэгүй асуудалдаа харюу абадаг. Энэ хадаа ниитэ-политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри ажалшадай дунда ябуулха аргагүй зохид онол арга байшоо. Бэшүүрэй 8 жэлэй һургуулиин багшанарай үнэтэ үүсхэл партиин райкомоор дэмжэгдээ. Энээн тухай тусхай бюллетень бэшэгдэһэн юм. Мүнөө үедэ аймаг соомнай 200 гаран агитаторнуудай гэрнүүд хүдэлнэ.

Тиигэбэшье ажалдамнай дутагдалнууд бии. Тэдэниие усадхаха—манай зорилго.

А. Бардонов,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой секретарь.

Ходо айлшалжа байг...

Аймагай Культурын байшангай уран һайханай бүлгэмэйхид колхоз, совхозуудай бригада, холын малшадта ходо айлшалдаг. Һаяхан тэдэнэр 8 үдэрэй туршада ажахынуудаар ябахадаа, 8 концерт табижа, 600 гаран механизатор, малшадта һонирхолтой наада, кино харуулба. Уран һайханай бүлгэмэй репертуар тон баян, ходо шэнэлэгдэжэ байдаг. Элдэб шог зугаа, интермеди, ород, буряад, монгол дуунуудые дуулаа, уран хурса үгэтэн нютагай байдалһаа баримта хэрэглэн, ажалай журам эбдэдэг, архи тамхи намнагшадые шангаар шүүмжэлээ.

ВЛКСМ-эй райкомой секретарь Дымчиков концертын эхилхын урда «ВЛКСМ-эй XIV съезд, аймагай комсомолой организацинуудай зорилго» гэһэн темээр богонихон элидхэл хээ. Уран һайханай бүлгэмэйхид концерт, кино харуулхаһаа гадна, ябаһан лэ газартаа «Дайшалхы хуудаһа», «Сахилгаан» ханын газетэ гаргалсаа.

Ажалшад хонгёо һайхан хоолойтон, нугархай уян хатаршад, уран хурса үгэтэн Ф. Оглова, Ч. Дымчиков, В. Денисова, Д. Санжиева, М. Белобородова болон бусадай гүйсэдхэһэн номернуудые угаа баяртайгаар угтаа.

Уран һайханай бүлгэмэйхид жэлэй эхинһээ хойшо аймагай колхоз, совхозуудай хонишод, малшад, механизаторнуудта 21 концерт харуулаа.

В. Байбородин,
хүдөө бэшэгшэ.

Яруунa.

Хэрэгтэй юумэш хуу байха

Татьяна Ивановна Калягинае Хэрэн тосхоной ажалшад булта һайн танидаг, тэрэниие хүндэлдэг. Нүхэр Калягина яахадаа, юу хэһэндээ нютагайнгаа зондо иитэрээ хүндэлүүлхэ болооб. Тэрэ хоёрдохи жэлээ гэр доторхи эд хэрэгсэл наймаалдаг магазинда хүдэлдэг. Тус магазин аймагай түбэй тэгэндэ, эли тодо газарта юм. Досоонь ороходо наймаанда табигдаһан зүйлнүүд эб эбээрээ зохидоор, хүнэй дура буляамаар табяатай байдаг. Наймаалагша хүн бүхэндэ урин налархайгаар хандадаг. Эндэ ороһон хүн хэрэгтэй юумэеэ абангүй гарадаггүй. Магазинда радиоло, радиоприёмник, баян, гармошко, хүгжэмэй элдэб инструментнүүд, уран һайханай, үхибүүдэй, хүдөө ажахын, политическэ номууд, партии, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй зурагууд болон бусад зүйлнүүд олон.

Худалдаа наймаалагшадай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсон, бэрхэ наймаалагша Калягина кварталайнгаа түсэб ходо үлүүлэн дүүргэдэг. Һаяхан аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин правлени, партийна болон профсоюзай эмхинүүд Татьяна Ивановнада коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо. Иимэ ехэ этигэл найдабарида хүртэһэн наймаалагша агууехэ Октябриин 45 жэлэй ойн баярай үдэр хүрэтэр жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэб гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа.

К. Димов.

ИИМЭ ХҮНҮҮД ОЛОШОРОГ ЛЭ!

Үнэр баян бүлын үглөөнэй эдеэлгэн түлэг дундаа. Стол тойрожо һууһан шиидагар улаан хүбүүд үрдилдэн байжа эдеэлнэд. Зүб даа, хүн бүхэн тус тустаа ажалтай: хэн нэгэн һургуулидаа ошохо, нүгөө зариман саадтаа ябаха. Эхэ эсэгэ хоёршье шамдана, эдэ үхибүүдээ эдеэлүүлһээр ажалдаа гээгдэнгүй ошохо хэрэгтэй.

—Папа, мүнөөдэр үдэшэлэн манай классай һурагшадай түрэлхидэй суглаан. Ошохоёо бү мартаарай,—гээд, дунда хүбүүн сковородаагаар дүүрэн шараатай хартаабхада үрдилдөөн дундуур, эсэгэдээ хэлэбэ.

— Би үсэгэлдэр «табые» абааб,—гээд тэндэһээ хоёрдохинь һайрхаба.

— Һайнаар лэ һурагты, хүбүүдни,—гэжэ байгаад эхэ Варвара Аверьяновна Фролова энхэрэн байжа, үхибүүдтээ сай аягална...

Варвара Фролова Улаан-Үдын мебельнэ фабрикын бооһо алхажа ороходоо, оройдоо арбан зургаатайхан басаган һэн. Эгээл энэ предприятиин үйлэдбэритэй хуби заяагаа холбожо, ажабайдалай үргэн замда гараһан Варвара Аверьяновнагай анха түрүүн модошо дарханаар хүдэлмэрилжэ эхилхэдэнь, зарим нэгэ эрэшүүл наадалха һанаатай:

— Эхэнэр дарханиие мүнөө болотор хараагүй агшаб,—гэдэг байгаа.

— Хараагүй һаа хара, гайха. Шамһаа дутуугаар хүдэлмэрилхэ гэжэ һанаа гүш. Хараад үзүүжэбди—гээд солгёон басаган сухаришагүй зоригтойгоор тэдэндэ харюу үгэдэг һэн.

Түрүүшын үедэ үнэхөөрөөшье элдэб бэрхэшээлнүүд тохёолдоо. Ядалдад гээд, ерэхэдээ Варвара: «Нээрээшье эхэнэр хүн модошо дархан боложо шадахагүй байгаа юм гү» гэжэ һанахадаа, бүри ехээр хороо бусалжа, үшөө нэтэрүүгээр хэжэ байһан юумэеэ носожо ородог байба. «Одоол энээхэн басаган хагуухан зосоохитой, бажууһанаа алдахагүй, һарбайһанаа абажал һалаха хүн болохо» гээд тэрээн тухай наһажаал дархашуулай хэлсэдэг дэмы бэшэ байшоо.

Гурбан жэл хүдэлмэрилөөд байхадаа, Варвара наһаараа ажаллаһан дархашуулһаа дутуугүйгөөр мебелиин детальнуудые хэдэг болоо. Тэрэнэй гараар тошылдогдоһон столой, этажеркын булсуутай, дабхаряатаһан гурьбатай хүлнүүд эрхим сэгнэлтэ абажа захалаа. Тэрээгээрнь урмашаһан ахамад дархашуул: «Эхэнэр хүн гээшэмнай иимэ юумэндэ һуран гэхэдээ, бидэнэр, эрэшүүлые ойроо үзэхэгүй юм байна»,—гэжэ хэлсэдэг болоо бэлэй.

1946 ондо Варвара Аверьяновна фабрикынгаа түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн боложо, станочно цехтэ оруулагдаа. Энэ цехэй үйлэдбэриин технологи ондоо, оньһото техникэ дээрэ хүдэлмэрилхэ саг ерэбэ. Гэдэргээ сухарижа үзөөгүй нүхэр Фролова техникэ шудалхын тула ехэ оролдолго гаргаһан байна.

— Би эрдэм һургууляаршье тиимэ ехэ бэшэ хүм. Тиимэһээ техникэ шудалхадаа бахал ядалдаһан, нүхэдэйнгөө туһаламжаар лэ станочнигой мэргэжэлдэ һуража гараһан байхаб,—гэжэ нүхэр Фролова хөөрэнэ.

Эхэ орон доторнай коммунис ёһоор хүдэлмэрилхэ, ажаһууха үүсхэлэй дэлгэржэ эхилхэдэ, Варвара Аверьяновна фабрикынгаа хүдэлмэришэдэй дундаһаа түрүүлэн, коммунис ажалай хүндэтэ нэрэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ эхилһэн байна. Хойно хойноһоо һубариһан зургаан үхибүүдэй эхэ байгаад, иигэжэ хүдэлмэрилхэ гээшэ хүнгэхэн хэрэг бэшэ даа. Гэртээ үхибүүдээ эдеэлүүлхэ, хубсаһыень угааха, номыень у…
хэһээ эхилээд захагүй …
ажалтай. Фабрикадаа ко…
нис ажалай ударник бо…
гээ хадаа, хаба шадалаа…
руулха, алишье юумэндэ…
хи үүсхэлтэй байха хэр…
Эдэ бүхы эрилтэнүүдые…
хим һайнаар дүүргэжэ, …
Фролова коммунис ажа…
хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүр…
түрэл партиингаа XXII с…
дые угтаа һэн. Мүнөөшье В…
вара Аверьяновна долоон…
лэй дүрбэдэхи жэлэй даа…
барита түсэбые болзор…
урид дүүргэхэ гэжэ ши…
«Социалис мүрысөөндэ…
гарагша» гэһэн тэмдэ…
ударнигай үбсүүндэ яла…

Сергей Константин…
Фролов өөрынгөө һамга…
баһал дутуугүйгөөр хүд…
рилдэг, фабрикынгаа э…
түрүүшүүлтэй коммунис…
лай ударнигай нэрэдэ хүр…
сэһэн хүн юм. Мебельнэ…
рикада тэрэ слесарер…
лаха зууралаа, ашаглагд…
байһан бүхы түхеэрэлг…
дые бэлэн байлгадаг.

Фроловтониие фабрика…
рэ танихагүй хүн байх…
Тэдэниие барандаа х…
дэг, илангаяа залуу хүд…
ришэд мэдээгүй юумэе…
жа, ажалайнь баян дүй…
шэлые халан абадаг…
Фроловтон гансахан аж…
хараад лэ ябадаг, ондоо…
мээр һонирходоггүй…
бэшэ юм. Үхибүүдээ ко…
низмын эдэбхитэй байгу…
шад болгон хүмүүжү…
тула ехэ оролдолго гарг…
Зургаан үхибүүдэйнь…
ниинь һургуулида һ…
Эдэнь бултадаа балшар…
наһанһаа ажалда дур…
гаар хүмүүжүүлэгдэнэ.

Коммунис ажалай хүн…
нэрэдэ хүртэхын түлөө…
жэ байһан мебельнэ ф…
кын хүдэлмэришэдэй…
Фроловтондол адли хүд…
ришэд олон. Тэдэнэй…
Евгения Балчугова бо…
Энэ басаган 1958 ондо…
дахи класс дүүргээд ф…
када хүдэлмэрилжэ эхи…
намтартай. Мүнөө тэрэ…
лэн мебель бүтээдэг…
ажаллаха зууралаа, бүрээ…
тагшын мэргэжэл һайнаар…
даланхай. Диван, стул…
мэтые бүрихэдөө, дерм…
болон бүрээһэнэй бусад…
риал гамтайгаар гаргаш…
продукциингаа өөрынь…
хямдаруулхые оролдоно.

Ниитын хэрэгтэ үнэн с…
хандадаг, урагшаа һана…
олондоо хүндэтэй иимэ…
нүүд бидэнэй дунда оло…
жол байг лэ.

К. Халтан…

Хандагатайн леспромхозой модо бэлэдхэлэй «Шаргай» гэжэ пунктын тракторист Николай Субычев халаан соо 55 кубометр модо таллуулха нормоёо 80 хүрэтэр дүүргэнэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Субычев.
З. Веснинагай фото.

Ажалшадай соёл болбосорол дээшэлүүлхэ шухала арга

Политическэ һуралсалай жэл дүүрэбэ. Кружок, һургуули, семинарнуудта дүн гаргаһан хэшээлнүүд боложо үнгэрөө. Тиигэжэ жэлэй турша соо партийна организацинуудай хэһэн хүдэлмэриин дүн гаргагдаба.

Һуралсалай энэ жэлэй дүнгүүд дээрэһээ харахада, республикын ажалшадай үүсхэл эдэбхи улам дээшэлээ, партиин XXII съездын шиидхэбэринүүдые һонирхон шудалаа. Иигэжэ энэ жэлдэ партийнабэшэ эдэбхитэд һуралсалда олоор хабаадалсаба. Һуралсалай жэлэй эхиндэ кружогууд, семинарнууд болон һургуулида 80 мянган хүн байһан аад, партиин съездын материалнуудые шудалха үедэ энэ тоонь үшөө хоёр мянган хүнүүдээр нэмээ. КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые, партиин Центральна Комитедэй заабаринуудые бэелүүлэн, партиин райкомууд, партийна эхин организацинууд хэшээлые улам һонирхолтой болгохо, ажабайдалтай, коллектив бүхэнэй зорилгонуудтай холбон, хүсэ нүлөө ехэтэй болгохо гэжэ оролдоһон байна. Энэ зорилго туйлахын тулада дүршэл ехэтэй пропагандистнуудые томилоод, тэдэниие һургаха гэжэ оролдоһон байгаа. Үнэндөө һуралсалнай эдэнэй шадабариһаа болодог гээшэ ааб даа. Мүнөө жэлдэ дүршэл ехэтэй, эрдэм һургуулитай хүнүүд пропагандистнараар томилогдоо, мүн партийна, совет ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ хүдэлмэридэ олоороо хабаадуулагдаа.

Баргажанай аймагай хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономико шудалдаг семинарнуудые колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ударидаһан байна. Октябрьска, Загарайн, Хяагтын ба бусад аймагуудта мүн лэ олон хүтэлбэрилэгшэд энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагдаа. Соёлой министрэй орлогшо нүхэр Тихоненко, Улаан-Үдын хилээмэнэй комбинадай директор нүхэр Болотов, Мухар-Шэбэрэй «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Иванов, Бэшүүрэй Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Юмсунов болон бусад хүтэлбэрилэгшэд энэ жэлдэ пропагандистаар хүдэлхэдөө, бусадта үлгэр жэшээ харуулба.

Пропагандистнуудта зорюулжа ябуулдаг хүдэлмэри мүнөө жэлдэ мүн лэ һайжараа. Бүхы аймагуудта семинар 5-6 дахин үнгэргэгдөө. Эдээн дээрэ партиин съездын материалнуудаар, теориин шухала асуудалнуудаар лекцинүүд уншагдана, дүй дүршэл тухайдаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэдэг байна. Иимэ семинар дээрэ партии райкомуудай секретарьнууд, гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, ажахын хүтэлбэрилэгшэд элидхэл, лекци хэхэһээ гадна, аймаг соохи ажахын байдал тухай пропагандистнарта хөөрэжэ үгэхэдэнь, ехэ туһатай байгаа. Мүн үйлэдбэриин түрүүшүүл дүй дүршэл тухайдаа хөөрэжэ үгэдэг байба.

Партиин райкомууд пропагандистнарай эрдэм бэлиг, шадабари мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог байна. Жэшээнь, Загарайн аймагай залуу пропагандистнууд Улаан-Үдын предприятинуудые ерэжэ хараа, КПСС-эй XXII съездын материалнуудые шудалха тухай асуудалаар Хяагтын аймагта пропагандистнуудай методическа конференци болоо. Захааминай аймагай пропагандистнууд өөр өөрынгөө хэшээлдэ байлсаад, һүүлээрнь зүбшэн хэлсэдэг болонхой. Коммунис ниитын харилсаануудые байгуулха, шэнэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалаар пропагандистнуудай теоретическэ конференци олон аймагта үнгэргэгдөө.

Энэ хэмжээн пропагандистнуудай хүдэлмэридэ туһалһан байна. Һуралсалаа һайнаар эмхидхэһэн, тэрэнэй ашаар һурагшадайнь эдэбхи үүсхэл дээшэлһэн жэшээнүүдые олоор харуулжа боломоор. Жэшээнь, Зэдын Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо үйлэдбэриин экономико шудалха кружогые колхозой түрүүлэгшэ нүхэр С. Б. Жаргалов хүтэлбэрилһэн байгаа. КПСС-эй XXII съездын материалнуудые шудалхадаа, колхозой үмэнэ табигдаһан зорилгонуудтай холбон хөөрэлдэдэг байба. Материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха тухай асуудал үзэхэдөө, «Хүдөө ажахы» гэһэн бүлэгтэ гол анхаралаа хандуулжа, үргэн хөөрэлдөө хэһэн, колхоздо ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тухай хэлсэһэн байна. Энэ асуудал тайлбарилан хөөрэлдөөд, Ленинэй нэрэмжэтэ хүршэ колхозой хүдэлмэриие хаража үзэһэн, бүхы һалбаридаа ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тухай тодорхой дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Һурагшадай зариманиинь ажахын тоосоото бригадануудые хүтэлбэрилхэ хүсэлтэй байһанаа мэдүүлбэ. Кружогто һурадаг, нэгэдэхи отделениин агроном нүхэр Б. Ц. Баиров ажахын тоосоото мяха-һүнэй гүүртые хүтэлбэрилнэ. Энэ гүүртэдэ үхэр мал, тарянай газар, сабшалан, техникэ даалгажа үгтэнхэй. Гүүртын хүдэлмэришэд 270 гектар газар (тэрэ тоодо 150 гектар шэнэ газар) элдүүрилээд, кукуруза тариба. Хоёрдохи отделенидэ механигаар хүдэлжэ байһан нүхэр Балданов ажахын тоосоото малай гүүртэ даажа абаа.

Хяагтын трикотажна фабрикын партийна организациин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн үйлэдбэриин экономикын кружок (пропагандистнь И. Ф. Гончаров) һайнаар хүдэлөө. Партиин съездын материалнуудые шудалха үедөө «арга боломжонуудай дэбтэр» бии болгоһон байна. Цехэй хүдэлмэри һайжаруулха тухай кружогто һурагшадай оруулһан дурадхал энэ дэбтэртэ бэшэгдэдэг. Олон тиимэ дурадхал бэелүүлэгдэжэ, 7575 түхэригэй алмалта үгөө. «Техникэ, түхеэрэлгэ эрхимээр ашаглаха хэрэгтэ арга боломжонуудаа зорюулая», «Оролдосотой ажалаараа коммунизмые ойртуулая», «Ажал хүдэлмэри—газар дэлхэйн эзэн» гэһэн темэнүүдые һурагшад ехээр һонирхон шудалһан байна. Эдэ бүгэдын ашаар хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл дээшэлээ.

Мүн холын Хойто-Байгалай аймагташье һуралсал үрэ ехэтэйгээр эмхидхэгдээ. Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, пропагандист нүхэр Просяников ондо ондоо асуудалаар һурагшадтаа шэнжэлэл хүүлжэ һургаба. Коммунизм байгуулгада манай нютагайхид ямар хубита нэмэрээ оруулхаб гэһэн асуудалаар конференци үнгэргэгдөө. Энэ темэ һурагшадые ехээр һонирхуулһан, анхаралыень татаһан байна. Кружогойнь һурагшад бултадаа түрүүшүүл юм. Эдэнэр колхозой электростанциин барилгада олониитые хабаадуулха үүсхэл гаргаа. Энэнь коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй колхоз болохын түлөө тэмсэжэ байгаа колхознигуудай ашата жэшээ болоно.

Железнодорожно районой медицинскэ нэгэдэлэй дэргэдэхи партийна организациин дэргэдэ улас түрын байдалтай танилсаха кружок эмхидхэгдэһэн юм. «Шэнэ шэнжэтэй хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гээшэ коммунис байгуулалтын хүндэтэ хэрэг мүн» гэһэн темээр һайса бэлдэжэ бэлдэжэ, үргэн хөөрэлдөө хэһэн байна. Энэнь ехэ һонирхолтой байба. Юуб гэхэдэ, коллективэй бодото байдалһаа жэшээнүүд харуулагдаа. Коллективэй хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тодорхойлогдожо, саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд хараалагдаа. Пропагандист нүхэр Котляровой хүдэлмэреэ һониноор эмхидхэһэнэй ашаар кружогто олон хүн нэмэжэ ороһон байгаа.

Марксистско-ленинскэ суртал шудалха дуратайшуул улам олошороо, һуралсалаа бодото байдалтай холбожо, һониноор, үрэ ехэтэйгээр эмхидхэдэг шадабаритай пропагандистнууд олон болоо гэжэ энэ жэлэй һуралсал харуулба. Һуралсалай жэлдэ һайнаар хүдэлһэн пропагандистнарай нэрые тоолоодшье яахаб, олон байха.

Олон партийна организаци заводой, колхоз, совхозой хамтын теоретическэ конференци эмхидхэжэ, һуралсалай жэлые дүүргэбэ. Жэшээнь, Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикада коммунис хүмүүжүүлгын асуудалаар иимэ конференци болобо, һуралсалай жэл түгэсэбэ. Энээндэнь 150 хүн хабаадаа, олон элидхэл хэгдээ. Иимэ конференцинүүд бэшэ бэшэ аймагуудта баһал болоо.

Соёл сурталай хүдэлмэридэ олониитэ үргэнөөр хабаадуулагдадаг болонхой. Полит…
гэгээрэлэй кабин…
методическа со…
элдэб комиссину…
ниитын хүсөөр…
нэ. Эдэнэр партийна һура…
ехэ туһа хүргэдэг байгаа.

Энэ жэлэй һуралсалда тохё…
дутагдалнуудые мүн тэмдэгл…
Зарим нютагай партийна орг…
цинууд пропагандистнарые…
олохо, һургаха хэрэгтэ һ…
ехээр табидаггүй байба. …
бэлэдхэл багатай, харюуса…
хүнүүд энэ хүдэлмэридэ таб…
байна. Партиин зарим…
комой пропаганда, агитациин…
гууд политическэ һуралсалы…
гадаггүй, хинадаггүй байгаа.…
гажанай XXII партсъездын…
жэтэ колхозой партийна ор…
цида һуралсалай хангалтагүй…
һыень хаража байгаад, п…
райкомой пропаганда, аг…
таһагайхид хайхараагүй. Зари…
тагуудтахи һуралсалда хүнүү…
нөөр хабаадуулагдаа.

Партиин зарим райкомуу…
тическэ гэгээрэлэй кабинет…
рүү пропагандистнарай дүй…
согсолон дэлгэрүүлхэ хү…
ябуулаагүй. Соёл сурталай…
мэридэ олониитые хабаадуу…
жэ оролдоогүй. Жэшээнь, За…
Хойто-Байгалай, Баргажан…
магуудта олониитын хүсөөр…
хэгдэһэн политическэ гэгээр…
гэшье кабинет хүдэлнэгүй.

Энэ жэлэй партийна һура…
зарим тэды дүн иимэ байн…
ралсалай дүүрэхэтэй хамт…
сурталай хүдэлмэри зогсоо…
хогүй. Шэнэ жэлэй һ…
лые тодорхойлходоо,…
дэй дура хүсэлые хараа…
саха хэрэгтэй. Мүн…
хамта пропагандистаар хүд…
нүүдые һанаашалха, тиихэ…
хэрэгтэ дурладаг, эрдэм…
ехэтэй хүнүүдые олохо…
Мүн хүтэлбэрилэгшэдые энэ…
мэридэ олоор хабаадуулба…

Эдэ хэмжээнүүдые бэелү…
соёл сурталай хүдэлмэри…
ха, манай хүнүүд эрдэм б…
ехэтэй болохонь дамжагүй.

Т. НАЗИ…
партиин обкомой, …
политическа гэг…
байшангые дэ…

„САГААН ҺАРА“

ГЭЖЭ ПОВЕСТЬҺОО
ШЭНЭ БҮЛЭГ

ХАРА ДАШИНИМА

...эгүүр һалхи саһан намда- байгаа һэн. Гэр бараанай, хо- ...ын араар хүр тор обойтор ...нхай, эндэ тэндэ сооходлон ... наруулан нэмэри газаршье ... сагаан хүнжэлдэ хушагда- ...й, дахинаа үбэлэй тэхэрижэ ...дэл, тала дайда үргэлжэ дүн- ... сайража, танигдахаяа боли- байгаа бэлэй. Үглөөнэй наран ... саанаһаа һаяхан үндыжэ, ... сагаан тала дээгүүр сайр ... гэрэлээ сасаруулба.

...р хара мори үргэн далитай ...а оруулһан, хүрин хонин за- ... үбэлэйнгөө эузаан пальтоо ...огоон бэрзээнтэ суба агзай- ...лаһан, боорогор нооһотой мал- ...а хасабшые дальбиитар доо- ...буулгаһан, гонзогор хара ха- ... нюуртай хүн бордоһо хаюул- ... бамбагар зээлэн харгыгаар ...голһоо нааша зуд яаралтай- ...үйлгэжэ ябаа һэн. Үбһэ дэб- ...шарга дээрээ тэрэ хүн үбдэ- ... һуунхай, ёлогор хара нюдэеэ ...гүүлэн, ород, буряадаар уйгар- ...байгаад, аалигүйгөөр морёо ...дасагаана. Хараха янзада ...ража ябаһан хэбэртэй.

...үй хониной отарада тэрэнэй ... ерэхэдэ, Халзуунай хони- ... хорёо соо ябаа һэн. Даши- ...нимэ даа, энэмнай үнэхөө- ... колхозой малай эмшэн Да- ... Сангитов байгаа ха юм,— ... хорёодо морёо тулгаад, ...аа буужа, гэдын-годойн, бэ- ... шалаае гаргаһанай һүүлдэ, ...ябаһан басагые оглобо:

— Халзуунай, эжы баабайшни гү?

— Гэртээ.

— Тэрэ хонинтнай хаанаб?

— Гэртэ.

— Ухай...

...Дашинимын, — нютагайхи- ... нарлэдэг ёһоор тэрэниие нэр- ...гэртэ орожо ерэхэдэ, Базар ...баггүй баяртайгаар үгсэгэшэн ...аа бодожо, набтархан заахан ...аа налшагархан ушаагайнгаа ...а дүтэлүүлээд, нюураа эльбэ- ... байна. Балжид хүгшэниинь ... самса дээгүүрээ хүхэ эреэн ...а үмдэсэгөөн яаража, сай ... һанаатай, пеэшэн тээшээ ...бэ. Малаймнай эмшэн хони- ...амар мэндые айладхаад, һан- ...дээрэ һуунгшьегүй, пальтоогоо ... субаһаань һалгаангүй тайла- ...эһэнэй удаа, малгайгаа абажа, ... дээрэ табяад, томоотойшог ... стоолой ойро түбхинэхэ зуу- ...ар хаана холоһоо хэдэн даб- ...аа дабуулжа ерэһэн юумэ- ...тидэрхүүлэн дуугарба:

— Харгымнайшье хуу саһа бор- ...бюулшоод, хэсүүхэн байба лэ, ...ни. Саһа хүр оймуула- ...аар, арай хурыхан хүрэжэ ...н...

— ...ари, юрэдөө, тэнгэримнай бү- ...үниндөө галзуурҗа, ордоһол- ...оол даа. Хүүехэ хааяха гээ- ...тэнсэлгүй агшал,—гээд, үбгэ- ...үн лэ стоолойнгоо саана һуу- ...дэнэйнгөө хармааһаа үнөө- ...ha, алшуураа һуулиба.

— ...й, Базар ахай, энэмнай иихэ- ...н болобо гээшэб?... Халзуу- ... дуулан сасуу ерэхэ гэхэдэ, ...га байха һэм. Ажалнай хадаа ...абол тиимэ муухай ажал ха ...аана, янаашье хүртэхэгүй, ...үүртээшье гартахагүй. Яара- һаар лэ ябатарнай энэ болошо- но хаям даа, шортоо оройдоо,—гэжэ байжа Хара Дашинима гэр соогуур архиин хангал гутуулан, сад-няд гэһэн шанга нарин хоолойгоор зай забһаргүйгөөр шабжаганаба—кузницын дүшэ дээрэ хүйтэн түмэр даб- тахада эгээл иимэрхүү абяан гарагша.

Үбгэн хонишон тамхяа нособгоод, гонзогор улаан нюураа эльбэхээ болижо амаруулбашье һаа, бууралтажа ябаһан толгойгоо үлэ мэдэг эльбэсэгээн, будэхи даруухан хоолойгоор аргаахан хөөрэбэ:

— Юрэдөө үсэгэлдэр һүни хониднай шоноһоо үргэжэ гүйлдөөд, энэ нэгээе даража алажархин алдабал ха. Үшөө ээлээ гээшэ гээбы. Зуугаадаараа дарасалдажа ухашэһэн байгаа һаань, яахабши. Сэлэнгын аймагай ямар колхоздо бэлэй даа, зуу гаран хонидынь даруулжа бүтэжэ ухашэһэн байгаа гэлсэгшэ хамнай...

— Хари гыш даа, үгы, бурхан заяан зайлуул!—гээд пеэшэнэйнгээ ойроһоо Балжид хүгшэн хоолой хонхоёо утаар татаба.—Ээлэбэл гээшэ ааб даа. Хаанаһаа гэнтэ гарюуһан бии болоодхёо юм!?

—Үгы, нээрээ үнихэнэйшье тиимэ юумэ дуулдагшагүй бэшэ һэн гү? —Хара Дашинима асууһан бариһанай забһарайхяар дуугараад, гэмэлтэһэн хониной ойро ошожо, ябан һууба.—Базар ахай, энэ та иигэжэ байжа хүлынь хүлеэ, хүрмээ гээшэ гүт?

— Юрэдөө тиигээ болоо һэлби даа...—Базар үбгэн дүтэлэн ерэжэ, тархяа маажасагаан зогсобо.

Хара Дашинима ябаган шэрээ татажа һуугаад, хониной хүлэй боолтые задалба. Үбгэн хүгшэн хоёр тэрэниие абяагүйгөөр харашоод, амяа таташоод байба. Газааһаа орожо ерэһэн Халзуунайшье үүдэндэ байшаба. Малаймнай эмшэн хониной хүлые нилээдгүй удаан шэнжэлһэнэй һүүлдэ тэрэниие һөөргэнь боонгүй, стоолойнгоо хажууда ошожо һуугаад, хармаанһаа саарһа гуурһаяа гаргаба. Гурбан хүн эмшэнэй шиидхэбэриие хүлеэшэнхэй, шэмээгүйхэн байжал байгаад һэн.

— Энэ хадаа һэн болбол хайшаахан юумэ болобо гээшэб?... Акт бэшэхэл болоо бэзэбди даа, — гэжэ малайнь эмшэн һүүлэй һүүлдэ хамар дороо халта энеэбхилэн, гүбэд гэбэ.

— Юу-ун акт... гэжэ-э?!

Балжид хүгшэн өөрөөшье ойлгонгүй, гэнтэ иигэжэ зуд гайхангяар, утаар татан дуугараад, пеэшэнэйнгээ тэндэ амаа ангайлган байшаба. Халзуунай харахан нидхаеэ буулгаад, үүдэнэй можо түшэнхэй, Хара Дашинимые дуугайхан хараад байна. Базар үбгэн стоолойнгоо нүгөө хажууда доошоо хараад, амандаа зууһан булсуу үндэһэн гааһаяа бажуушанхай. Малаймнай эмшэн тэдэниие гайхангяар харан һуутараа, нэгэ юумэ ухаандаа оруулба ха, хоолойгоо дэмы хооһоор заһасагаагаад, энеэб гэһэн нюдөөр Балжид хүгшэниие хаража, һөөл жэгтэйгээр дуугарба:

— Халзуу эжы, энэмнай хадаа һэн болбол иимэ юм бшигүү даа. Энээхэн хонинойнгоо... хүл бодхоохо болоболта даа, хайшан гэхэб.

— Хүлынь аргалха гэжэ гү? Үгы, тиигэжэл үзэнэ бэзэбди даа...

— Бэшэ, бэшэ, та буруу ойлгоот. Хүлынь... яаха гэдэг бэлэй, буряадаар? Мартаадхёолби.

«Буряад хэлээ мартаһан, ухэһэн хойноо, яяр муу буряадайнь нэгэн хаш даа»,—гэжэ Халзуунай зосоогоо зэбүүрхэнгеэр һанаадхиба.

— Толгойень бодхоогты гэхээ һанаа гүт даа? Буряадаар хэлэхэдэ, — гээд, үбгэн хонишон малай эмшэнэй урдаһаа гайхангаяр хараба.—Үгы теэд, бидэ гэмтэй бэшэлди. Арба-хорёороошье барюулаа һаань, балайшье гэмтэй болохоёо мэдэнэгүйб.

— Зүб лэ даа.

— Юун «зүб» гэжэ?

— Һанаагаа бү зобогты, наадажа дуугарнаб,—гээд малаймнай эмшэн ташаганаса энеэбэ.

— Яагаа ёро шоро муутайгаар наададагшье юм,— гэжэ хүгшөөдэй аман соогоо гүбэд гэбэ.

«Мориной муу жороолдог, хүнэй муу зорёолдог»,—гэжэ үбгэжөөлнай һайнаадхёо һэн.

— Ташье, бишье, колхозшье гэмтэй бэшэ. Шоно зэмэтэй. Тиимэ һэн хойноньакт бэшээд лэ дүүргэжэрхие,—гээд, Хара Дашинима акт бэшэжэ эхилбэ.

Тэрэнэй худхаляатай үгые ойлгожо ядаһан Балжид хүгшэн абяа гарангүй байшаба. Гэр соо шэмээгүй байдал тогтожо, гансал саарһан дээгүүр шуран хурса гуурһанай шаршаганаса шурьюулхань дуулдана.

— Үгы теэд, энээнээ яагты гэнэ гээшэбта? — Үбгэжөөл ойро зуура аниргүй һууһанай һүүлдэ углууда хэбтэһэн үбшэн хони заажа дуугарба.

—Энээнээ гү? Мэдээжэл гү даа... —Хара Дашинима хурдан гуурһаараа таталуулжа дүүргэбэ хэбэртэй, бэшэһэн хуудаһаа дэбтэр cooһoo таһалжа, үбгэн хонишондо үгэбэ. Үбгэжөөлнай тэрэниие абажа, дам саашань басагандаа һарбайба. Халзуунай актыень уншаха тумаа нюур шарайгаа барайлгажа, халуун сай һоросогоон һууһан Хара Дашинимын урдаһаа эридээр харан, дураа гутангяар дуугарба:

—Та иихэдээ юу бэшээ гээшэбта? Иимэ юумэ аргалхагүй аад лэ, юунэй түлөө малай эмшэн ябадаг юм?...

— Баса-га-ан!

Иигэжэ Базар үбгэн басагаяа шэрүүхэнээр зандаба.

— Баса-га-ан дөөл! Хүнэй урдаһаа яана гээшэбши иихэдээ? Үлүү юумэ бү дуугара юрэдөөл...

Иигэжэ Балжид хүгшэн басагаяа хараагаад абаба.

— Дуугарангүй яахабиб. Хүлөө хухарһан шалтагаанһаа хонин үүсэлэгдэбэ гэжэ бэшээ лэ!... Алахагүй, аргалха хэрэгтэй юм бэшэ гү? Юунэй түлөө...

— Ши, Халзуунай, басаган, номгоро. Зай гү?—Хара Дашинима хашалгүйхэнээр, нам нам байса дуугарха мүртөө: «Энээхэн басаганай урда тиимэшье бэлээр орогдохогүй алтай!»—гэжэ һанаадхёо бэлэй.— Энэмнай хадаа һэн болбол иимэшүү юумэбши бы даа, нүхэр. Энэ хонинтнай мал болохо бирахагүй. Юунэйхи гэжэ амиды амитаниие зобоохо, тамалхабта... Мал болоошье һаа, маягар-таягар хүлтэй, дохоло-һэхэлэн юумэ болохо...

— Ши, Халзуунай, хүлеэд гэ. Залуу хүн гээшэш, нэгэ бишыха шагнаад бай. Энэтнай эдэгэтэрээ али тухай таанарые туляаха гээшэб, бодоод үзыш. Таанартал һанаагаа зобожо тиигэнэлби...

—Маанарта һанаагаа зобохо юун байгаа юм. Та тулиха, тухашарха бэшэ хаямта. Хүлынь һайнаар боогоод лэ үгэгты, тиигээд саашаа манай хэрэг.

— Ши иигэжэ мэдыш. Колхознай баян—ганса доходон хонёор дутахаяа байнагүй. Теэдшье энэтнай дэмы хаягдаха бэшэл. Мяхынь колхознигуудта хубаахада яанаб? Таанарай өөһэдынтнайшье эдихэдэ яанаб?... Ажалта үдэртөө оруулаад абахадатнай болохол байгаа ха юм. Али тухай оролдожо хүдэлнэ, даарана-хүлдэнэ, эсэнэ-сусана гээшэбта... Яһала бараг таргахан хонин хэбэртэй. Үбдэжэ, үлтиржэ, һабһаг мяхатай болошоогүйдэнь үүсэлээ һаа дээрэ юм ааб даа...

— Юрэдөө бил энэ хони алуулхагүйб. Хүлынь аргалхаяал аргалхаб. Эдэгээхэб! Абагты энэ саарһаяа, —гэжэ Халзуунай эрид шиидэнгеэр хэлээд, актыень стоол дээрэ, эмшэнэй урда хаядхиба.

—«Алуулхагүйб» гэжэ яагаашье һожоргүйгөөр дуугарнаш даа, муха,—гэжэ хүгшөөдэй басагаяа зэмэлээд, Хара Дашинимада хэлэбэ: — Нээрээшье аргалжа үзэхэ зон бэшэ гүбдеэ-э..... Энэ хониншни, угайдхадаа, бага басаганаймнай—Балмаадиимнай һанаха байха юумэнь гүбэ даа. Үнөөхи нёдондо зун энээнэйш үбдэхэдэ, тэжээһэн хараһан гээшэнь айхабтар бэлэй-лэ-э. Хожомынь дөө аргагүй эжэлшэшоод оройдоо дахасалдажа ябагша хамнай даа...

— А-а, тэрэ хонинтнай бы?! Үгы теэд, үнинэй тиигэжэ хэлэхэеэ яана гээшэбта?

— Балмаадиимнай иигээд хабарайнгаа амаралтада ерэхэнь хаям даа. Тэрэгүй һаань, юундэ итэрээ буляалдаха һэнбибдеэ-э, бурхан зайлуул.

— Энээнһээшье байха адууһа мал һүрэг һүрэгөөрөө эдигдэжэ, хюдагдажал байдаг юм аабза. Хоёр хүлтэ хүн гээшэмнай дүрбэн хүлтэ шоноһоошье өөрэгүй мяхаша амитан хаям даа,—гэжэ үбгэжөөл хүгшэнөө дэмжэбэ.

— Хари, хари, зүб лэ даа, тон зүб. Тиимэл гээшэ... Үгы теэд, тэрэ хонимнай гэжэ энэ яртаа ойлгуулха һэн бэзэт даа. Зүб лэ даа, тон зүб. Заата заагүй эмшэлхэ, аргалха хэрэгтэй. Энэ гэһээр хүлынь зутар һайнаар заһаад, зомгооһо барижа хүлеэд уяад үгэһүүлби. Юрэдөө, Базар ахай, та яһала бэрхээр боогоодхиһон байгаалта,—гэжэ малаймнай эмшэн хэмгүй баяртайгаар, маһагашан дуугараад, стоолойнгоо ойроһоо үндэгэшэн бодожо, тугаарайнгаа актые гал уруу хаядхиба...

Б. МУНГОНОВ.

Шэнэ барилганууд олошорно

Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз Хамни тосхондо түбхинэнхэй. Колхозой гэшүүд өөһэдынгөө тосхониие болбосон түхэлтэй болгохын тула ехэ юумэ хэнэ. Тэндэ колхознигуудай хэдэн олон шэнэ гэрнүүд, номой магазин баригдаа. Гадна шэнэ магазин, нарайлалгын гэр, хоёр дабхар һургуулиин байшан баригдажа, һаяар ашаглалгада үгтэхэнь.

Үдэр хоногой үнгэрхэ тума радиоприемник, буфет, комод, шифоньер гэхэ мэтэ гэр доторхи хэрэгсэлгүй айлнуудые эндэ олохонь бэрхэтэй болоо. Иигэжэ Хамни тосхоной колхознигууд культурна ажаһуудалтай болоно.

Б. Шоёнов.

Һургуулиин ажабайдал

ТҮРЭЛ ҺУРГУУЛИМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ...

Кабанскын дунда һургуулиин тогтоһоор 100 жэлэй ой 1960 ондо гүйсэжэ, тэрэниие аймагай олониитэ үргэнөөр тэмдэглээ һэн. Түрэл һургуулиингаа түүхые ухибууд һонирхон шэнжэлнэд. Тэдэнэй хэһэн хүдэлмэри тухай хизаар ороноо шэнжэлхэ кружогой хүтэл бэрилэгшэ Д. Г. Елизовагай статья толилнобди.

...8 классайхид үнгэрэгшэ ... түрэл һургуулиингаа ... шэнжэлээ юм. Тиихэ- ...архив хүсэд үгы, байһан ...нь баран шахуу хуушан ...н хэлэн дээрэ бэшэгдэ- ...аад, ойлгогдосогүй бай- ...эбэшье кружогойхид ехэ ...осо гаргажа, нилээд һо- ...үйлнүүдые тодорхойлоо. ... тухайдань уншагшадта ...кэ үгэхые хүсэнэбди.

...анскда һургуули нээхэ ... 120 жэлэй урда тээ һа- ...лагдаашье, энэнь арай- ...жэ 1860 оной майн 3-да ...өө ороһон. Юундэ иигэ- ...аараа юм гэхэдэ, хаан- ...саг һургуули тушаа ...ье анхарал табидаггүй, ... зөөришье һомолдоггүй ... Нютагай улад зон лэ ...дхэмжэ гаргажа, шадал ...оо мүнгэ зөөри суг- ...н, гэр барижа үгэһэн ... Жэшээнь, таряашан ...ий Федорович Фролов ...агахан гэр, мүнгэ үгэл- ...юм.

...жэ арад зоной туһа- ...р анха түрүүн Кабан- ...860 ондо нэгэ класстай ...ли нээгдээд, оройдоол ...гэд һуража эхилээ. ...13 жэл үнгэрһэн хойно ...ай отделени бии боло- ...ха.

... һургуулиин түрүү- ... багшанар Ксенофонт ... Капустин, Александр ...вич Кмоев, Николай ...евич Бурлаков, Нико- ...лександрович Красиль- ...гэшэд байгаа.

...р нээгдэһэн сагһаань ... 1876 он болотор һур- ... ямараар хүгжэһэн ...үсэд һайнаар хэлэхэ ... байнабди. Юуб гэхэ- ...сагые элирүүлэн ха- ...р баримта олдоодүй... ... 1876 ондо дурсагда- ...гуулиие оройдоо гурбахан хүн дүүргэһэн юм гэжэ лаб элирүүлэгдээ. Мүн 30 жэлэй туршада миил 9 хүбүүд дүүргэһэн байна.

Он жэлэй ошохо тудам ажабайдал хубилжа, олониитэ зон эрдэм үзэхын хойноһоо эрмэлзэжэл байба. Ушар тиимэһээ 1882 ондо хоёр класстай училищи нээгдэһэн байна.

60 жэлэй хугасаа соо 210 хүн училищиин хүсэд курс үзэжэ, дүүргэжэ гараһан юм. 1888 ондо басагадай нэгэ класстай училищи нээгдээ. Олониитын хүсөөр һургуулиин шэнэ байшан 1890 ондо баригдаа.

Тэрэ үеын һургуулиин багшанарайшье байра байдал аргагүй тулюур байгаа. 1705 түхэриг мүнгэнэй гаргашалагдаха ёһотой байтарнь, гүрэнһөө оройдоол 300 түхэриг үгтэдэг юм һэн ха. 1885—1888 онуудта багшанар салин гэжэ огто абаагүй. 1900 онһоо хойшол Кабанскын һургуули гүрэнэй тэдхэмжэдэ ороһон түүхэтэй.

1902 он болоходо, һурагшадай тоо олошоржо, баһа нэгэ һургуули—Суровска училищи нээгдэһэн юм. Тэндэ Серафима Евлампьевна Красикова багшалаа. 1912 оной үеэр Кабанскда дүрбэн класстай городской училищи нээгдэжэ, хорёод он болотор хүдэлһэн.

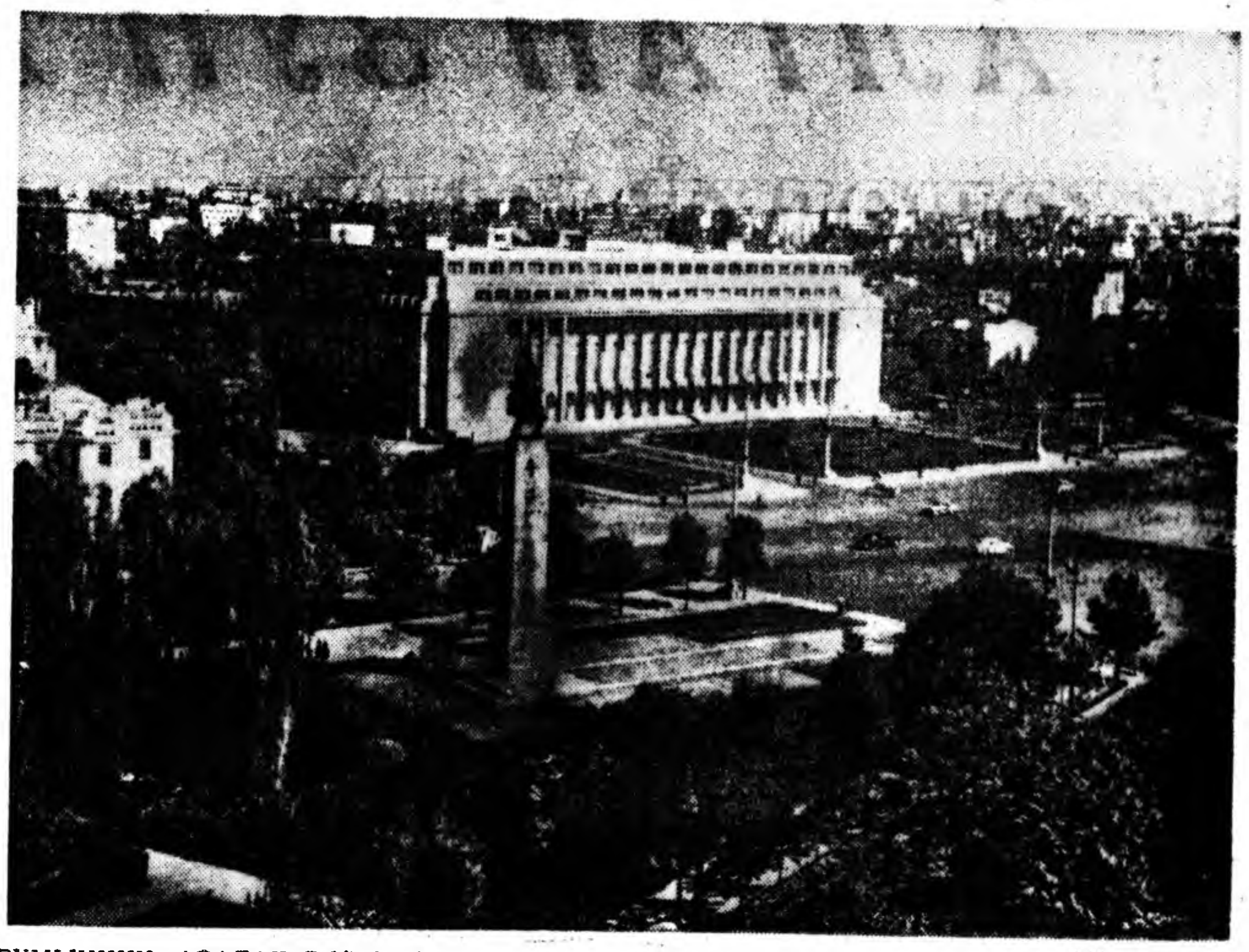
Энэ һургуулида багшаар подпольно большевигүүдэй организациин гэшүүн Александр Александрович Попов хүдэлдэг байба. Арадай зол жаргалай түлөө тэмсэгшэ энэ хүниие граждан дайнай үедэ семеновтон буудажа алаһан юм.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшо энэ һургуули одоол ёһотой түргэнөөр ургаа, хүгжөө. Түрүүщээр таряашан залуушуулай һургуули нээгдэжэ, 1929 он болотор байгаад, долоон жэл үнгэрэмсөөр, дунда һургуули болгогдоо. 1930 ондо һургуулиин шэнэ байшан гэр баригдаа юм. Эгээ мүнөө үедэ һургуулимнай теплицэ, оёдолой, слесарна болон модошо дархашуулай мастерскойнуудтай болонхой. Мүн киногой аппаратура, спортын заал, физикын, химиин таһалга, библиотекэ, 50 һурагшадай байха интернадтайбди. Һургуулидамнай бүхы дээрээ 62 багшанар, пионервожатанууд, библиотекарьнууд, лаборантнууд хүдэлдэг.

Кабанскын дунда һургуулиие 23 жэлэй туршада 2000 ухибүүд дүүргээ. Тэдэнэй олонхинь дээдэ һургуули дүүргээд, ажахын элдэб һалбаринуудта хүдэлнэд. Манай һургуулиие республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. У. Хахалов, Буряадай пединститудай багша И. А. Киселев, Улаан-Үдэ городой архитектор В. С. Хамашкеев, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат И. А. Ишигенов, хүдөө ажахын институдай багша В. М. Нелюбин болон бусад дүүргэһэн юм. Мүн манай һургуулида заалгаһан Б. Д. Комогорцев, Н. Н. Муханов, Ю. И. Телешов, М. И. Попов гэгшэд геологууд болонхой.

Мүнөө жэл 920 хүнэй һураха шэнэ байшантай болохомнай.

Д. ЕЛИЗОВА,
Кабанскын дунда һургуулиин хизаар ороноо шэнжэлхэ кружогой хүтэлбэрилэгшэ.

РУМЫНИИН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Бухарест. РНР-эй Министрнүүдэй Соведэй байшан.
ТАСС-ай фотохронико.

Н. С. ХРУЩЕВ ТОЛГОЙЛОГШОТОЙ СОВЕТСКЭ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИИН РУМЫНИ ОШООД БАЙҺАН ТУХАЙ

БУХАРЕСТ, июниин 18. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегаци үсэгэлдэр Яссы город хүрэбэ.

Аджерпресс агентствын мэдээсэһээр, хилэһээ Яссы город хүрэтэр советскэ делегациин ябаха замда хэдэн мянгаад ажалшад амаршалаа.

Яссы городой вокзалай байшан Румыниин Арадай Республикын, Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэнхэй байба. Тэндэ городой 30 гара мянган хүн зон суглараа.

Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, Румыниин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Эмиль Боднэраш, РРП-гэй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат Константин Лээзреску, Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Аурел Мэлнэшан, Яссы городой партийна, гүрэнэй органуудай хүтэлбэрилэгшэд Н. С. Хрущевые, делегациин гэшүүдые угтахаяа ерэбэ. СССР-һээ Румынида байдаг элшэн сайд И. К. Жегалин мүн делегациие угталсаа. И. К. Жегалин советскэ партийно-правительственна делегацида оролсоно.

Н. С. Хрущев, советскэ партийно-правительственна делегациин гэшүүд перрон дээрэ гараба. Хүндэлэлэй харуулай начальник рапорт үгэбэ. Духовой оркестр Советскэ Союзай, Румыниин Арадай Республикын гимнүүдые наадаба.

Совет айлшад, угтаһан хүнүүд вокзалай дэргэдэхи талмай дээрэхи ендэр дээрэ гараа. Тиихэдэнь тэндэ сугларһан хүн зон хани халуунаар угтаба.

Эмиль Боднэраш Н. С. Хрущев хоёр тобшохоноор үгэ хэлээ.

БУХАРЕСТ, июниин 18. ТАСС-ай корреспондентнүүд Д. Бочаров, К. Кравченко гэгшэд мэдээсэнэ:

Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй, Румыниин Арадай Республикын Гүрэнэй Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй уряалаар КПСС-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегаци нютагай сагаар 9 часта мүнөөдэр Бухарест хани ёһоор айлшалжа ерэбэ.

РРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, РНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Г. Георгиу-Деж, РНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ И. Г. Маурер, парти, правительствын хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад, Румыниин ниислэлэй олониитын түлөөлэгшэд Бэняса вокзал дээрэ делегациие угтаа.

Вокзалай хажуудахи талмай дээрэ ниислэлэй, дүтэ тойронхи һууринуудай хэдэн арбаад мянган ажалшад суглараа. Угтахаяа ерэһэн хүнүүд национальна, совет тугуудые, баглаа сэсэгүүдые, транспарантнуудые баринхай.

Г. Георгиу-Деж микрофоной хажууда ерэжэ, совет арадай түлөөлэгшэдые халуунаар амаршалба.

Советскэ Союзай алдарта коммунис партиин, агууехэ совет арадай түлөөлэгшэдые манай арад зон һайн һайхан һаналтайгаар, баяртайгаар угтана. Советскэ Союзай, совет арадай коммунизм байгуулха талаар туйлаһан гайхамшагта илалтанууд хадаа бүхы социалис оронуудай арадуудта, дэлхэйн бүхы ажалшадта зориг жуулхы жэшээ болоно гэжэ Г. Георгиу-Деж мэдүүлбэ.

Советскэ партийно-правительственна делегациин Румыни ерэһэн ушар румын, совет арадуудай хоорондохи ёһотойл аха дүүгэй хани барисаанай һайндэр, манай оронуудай, бүхы социалис можын бата бэхи нэгэдэлтэй байһанай шэнэ гэршэнь болоно гээд Георгиу-Деж үргэлжэлүүлбэ.

Эб найрамдал хамгаалха, мүнөөнэй үе сагта хүн түрэлтэниие шэнэ дайн байлдаанай хорото муухай аюулһаа сараха гээшэ түүхэтэ нангин зорилго гээд коммунис, хүдэлмэришэнэй партинууд, социалис оронуудай агууехэ хани нэгэдэлэй гэшүүд-гүрэнүүд тоолоно гэжэ Георгиу-Деж хэлээ.

Манай ороной ажалшадтай уулзахадаа, хөөрэлдөө, хэлсээнүүдые хэхэдээ манай арадуудай эб найрамдал тогтоохо, элдэб социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй зэргэ оршон байхын түлөө тэмсэхэ, бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хураахаа хэрэгые бэелүүлхээр шиидэнги байһыень этигэн харахат гэжэ Георгиу-Деж түгэсхэлдөө мэдүүлбэ.

Советскэ партийно-правительственна делегациин толгойлогшо Н. С. Хрущев удаалуулан үгэ хэлээ.

Коммунис партиин, Советскэ Союзай правительствын, арадуудай нэрэһээ Румыниин Арадай Республикын ажалшадта халуун, үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргөөд, эрхим һайнаар угтаһанайнь түлөө Н. С. Хрущев баяр хүргэбэ.

Социалис Румыни байгуулха талаар аха дүү румын арадай туйлаһан элитэ ехэ амжалтануудые совет хүнүүд мэдэдэг гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлбэ. Тэмсэл соогуур хатуужажа гараһан өөрынгөө магнай болохо Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин, манай ехэ нүхэр Георге Георгиу-Деж толгойлогшотой Центральна Комитедэй хүтэлбэреэр танай ороной ажалшад шэнэ ажабайдал байгуулгадаа амжалтануудые туйлаа. Бидэнэр иимэ амжалтануудые туйлаһандатнай ехээр баярланабди.

Советскэ Союз Румыниин Арадай Республика хоёрой хоорондохи харилсаа холбоон бүхы талаһаа улам бэхижэжэ, хүгжэжэ байна гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглэбэ. Манай марксистско-ленинскэ партинууд, манай оронуудай арадууд социализм, коммунизм байгуулха талаар бүгэдын нэгэ уг зорилготой, тиигээд аха дүү ёһоор бэе бэедээ туһалалсадаг, бэе бэеэ дэмжэлсэдэг гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев үргэлжэлүүлбэ.

Совет-румын хани барисаае, харилсаа холбооe улам саашадань бэхижүүлхын, хүгжөөхын түлөө совет хүнүүд саашадаашье бүхы зохихо хэмжээнүүдые абаха гээд, хүндэтэ нүхэдүүд, таанадые этигүүлхэ байнабди гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлээ.

Нүхэд Г. Георгиу-Деж, Н. С. Хрущевой үгэ хэлэжэ байхада нэрьемэ альга ташалган, «Ура» хашхаралдаан болобо.

Советскэ делегациин хундэлэлдэ сайлалга хэбэ

БУХАРЕСТ, июниин 18. (ТАСС). Аджерпресс агентствын мэдээсэһээр, Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитет, Румыниин Арадай Республикын гүрэнэй совет, министрнүүдэй совет Советскэ Союзай партийно-правительственна делегациин хүндэлэлдэ мүнөөдэр сайлалга хэбэ.

Нүхэр Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегаци сайлалгада байба.

Нүхэд Г. Георгиу-Деж, И. Г. Маурер, Румыниин Арадай Республикын бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад Румыниин талаһаа сайлалгада байба.

Нүхэр Г. Георгиу-Деж амаршалгын үгэ хэлээ.

Румыниин ажалшадай социализм байгуулха хэрэгтэ Советскэ Союз ехэ туһаламжа хүргэдэг. Энээнэйнь түлөө КПСС-тэ, Советскэ правительствада, бүхы совет ажалшадта халуун баярые хүргэнэбди гэжэ Г. Георгиу-Деж мэдүүлбэ.

Н. С. Хрущевой, советскэ делегациин бүхы гэшүүдэй элүүр энхэ ябахын түлөө, КПСС-эй, тэрэнэй ленинскэ ЦК-гай, Советскэ правительствын хүндэлэлдэ Г. Георгиу-Деж түгэсхэлдөө хундага үргэбэ.

Советскэ делегациин толгойлогшо Н. С. Хрущев сайлалга дээрэ харюугай үгэ хэлээ. Румыниин Арадай Республикын, Советскэ Союзай хоорондо, Румыниин хүдэлмэришэнэй парти Советскэ Союзай коммунис парти хоёрой хоорондо манай оронуудай правительствануудай хоорондо тон һайн харилсаан тогтоогдонхой. Мүн манай хоёр социалис гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо ёһотойл аха дүүгэй харилсаанууд тогтоогдоһон байна гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлэбэ. Бидэнэр бүхы асуудалнуудаар ходоо нэгэ адли хараа бодолтой байдагбди гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев мэдүүлээ.

Советскэ Союзай, Румыниин, Арадай Республикын хоорондохи хани барисаанаймнай улам бэхижүүлэгдэхэ хэрэгтэ советскэ партийно-правительственна делегациин Румыниин Арадай Республика ерэһэн ушар туһа нэмэри болохо гээд найдаһанаа Н. С. Хрущев мэдүүлбэ. Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин, нүхэр Георгиу-Деж толгойлогшотой тэрэнэй Центральна Комитедэй, нүхэр Маурер толгойлогшотой Румыниин Арадай Республикын правительствын хүндэлэлдэ, совет, румын арадуудай хоорондохи хани барисаанай, марксистско-ленинскэ һургаалай, пролетарска интернационализмын — уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй дайшалхы тугай түлөө нүхэр Н. С. Хрущев хундага үргэбэ.

Замбуулин дайдаар ябаха совет ракетын һарада абаашаһан вымпелэй буулгабариие Н. С. Хрущев Г. Георгиу-Дежэ бариба. Бэлэгэйнь түлөө Г. Георгиу-Деж халуун баяр хүргөө.

Хани халуун оршон байдалда сайлалга үнгэрөө.

АЛТАН ЗУН АМАРХАДА АЯТАЙ!

БУХЭШЭГҮЙ МҮНХЭ ГАЛ

Екатерина Олзоевна Елаева Улаан-Үдын шэлэй механизированнэ заводой ашаглалгада оруулагдаhан түрүүшын үдэрhөө хойшо хүдэлмэрилнэ. Мүнөө нүхэр Олзоева заводой шалгалта хэдэг мастер.

А КУРТИГЭЙ фото.

Ошо дүлэ соробхилhон олон пеэшэнэй зуухын нүхэнүүд худар харахада, улаан гал уhан далай шэнгеэр долгилно. Тэрэ гал үдэр hүни, үбэл зунгүй—түхэреэн жэл соо бусалжа, байшангай доодо дабхарhаа дээдэ дабхарта хүрэтэр таhалгаряагүй урдана. Тиихэдээ хабтагай үргэн шэлнүүдые хайрсаг хайрсагаар ябталуулна.

Энэмнай — Улаан-Үдын шэлэй механизированнэ заводой машинно-ванна цех! Тэндэ амаралтын үдэр халуун хүдэлмэри хаба соогоо эршэдэнэ. Юуб гэхэдэ, пеэшэнэй галые заахашье залируулжа болохогүй.

Июниин 17-ной үглөөгүүр коммунис ажалай алдар нэрээр суурхуулhан халаан хүдэлжэ байба. Ахалагша мастер Анатолий Федорович Фабричев:

—Заводоймнай эгээн үнинэй, эгээн эрхим хүдэлмэришэн Екатерина Андреевна Шуваловатай хөөрэлдэгты,—гээд, шэл отологшотой танилсуулна. Екатерина Андреевна заводойнгоо түүхые, ажалайнгаа амжалтые газар гэшхүүлэн, тоб байса хөөрэнэ. Тиихэдээ автомадта hуулгагдаhан алмаз хэрэглэгдэжэ, ажалыемнай нилээд хүнгэдхөө. Мүн гараhан шэлые гараараа зөөжэ тулигдадаг байгаа hаа, мүнөө конвейер бии болошо, амарагдаа гэжэ хөөрэнэ.

Завод тэрэ сүүдхэдэ 20 гара мянган квадратна метр сонхын шэл гаргаа. Хэды олон шэнэ барилганууд шэлээр хангагдаба гээшэб!

Музей соо

Хизаар ороноо шэнжэлхэ М. Н. Хангаловай нэрэмжэтэ республикын музей. Тэндэ хүнүүд бүлэг бүлэгөөрөө, ганса нэгээрээ орожол байба. Мүнөө hургуулинуудай зунай амаралтын үе. Һурагшад холын хүдөө нютагуудhаашье ерэнэ.

Тэдэнэр эртэ балар сагта үбгэ эсэгэнэрэйнгээ хайшан гэжэ ажаhууhание, Октябриин хубисхалай үеын байдалые, мүн бусад материалнуудые ехээр hонирхон харанад.

Граждан дайнай гал соогуур илан гаралсаhан партизануудтай уулзалгашье музей соо эмхидхэгдэнэ. Манай үеын жаргалта байдалай түлөө тэмсэжэ, ами наhаяа үгэhэн Буряадай баатар хүбүүд Павел Балтахиновай, Цыремпил Ранжуровай зурагуудые тэндэ харанабди. Тэдэнэрэй галта халуун дүрэ зурагууд эдиршүүлэй ойндо мартагдашагүй бүхөөр хадуугдана.

Коммунизмын нарата hайхан дэлхэйн байгуулалтада зорюулагдаhан экспонадууд олон, илангаяа hонирхолтой.

Тэрэшэлэн хүдөө ажахы, промышленностиин талаар материалнууд харагшадай анхарал хандуулна.

Агууехэ хитад арадтай хани барисаагаа бэхижүүлгэдэ, мүн Буряадай республикын тогтоhоор 40 жэлэй ойдо зорюулагдаhан материалнуудые бэлдэхэ горьтой хүдэлмэри музейдэ хэгдэнэ.

Тиигэжэ үнгэрhэн амаралтын үдэр 200-гаад хүн музейдэ орожо гараба.

Н. Хазуев.

Мүнөөдэр энэ хуудаhандамнай Улаан-Үдэ хотын ажалшадай амаралтын нэгэ үдэр харуулагдана. Эндэ хэнэй хаана амарhан, юу хэhэн тухайнь хэлэнэбди. Ажалайнгаа үдэрнүүдые амжалтатайгаар үнгэргэhэн хүдэлмэришэд, алба хаагшад арюун тунгалаг агаарта бэеынгээ тамирые бэхидхэн, хүхюун сэнгүүгээр зугаалаа.

Ажалша зон ажаллахадаашье абьяастай, амархадаашье хүхюутэй.

Амаралтын сэлмэг үдэроор...

Сэлэнгын алтан элhэн дээр
Сээжэеэ наранда шаруулан —
Дуунайнгаа аялга дэлгээд,
Дуулан ябанаб, дуулан:

— Алтан зун угаа hайхан!
Агаар одоо арюун.
Огторгой харанаб гайхан —
Оёоргүй, сэнхир, сарюун!

Амаралтын сэлмэг үдэрөөр
Амаршалаад танаа —
Арал тээшэ түргөөр
Алхалнабди барандаа.

Наран хүбүүнтэй мэндээ
Налгайгаар андалдалсааб.
Хүхэ ногоон соо тэндээ
Хүльбэржэ наадалсааб.

Эдир үетэн нүхэдөөрөө
Эбтэй сэнгэн ябалсааб.
Хамаг сээжэ зүрхөөрөө
Хананги гэртээ бусааб.

Алтан зун агаар hайхан.
Алхалнаб хүнгэн дорюун.
Огторгой харанаб гайхан —
Оёоргүй, сэнхир, сарюун!

ХҮГЖЭМ ДУУНАЙ ХОНГЁО АЯЛГ...

Хүнүүд булта ногоон арал, Дээдэ Онгостой гараа гээ гүт? Мүн хото соогуурнайш атаа мэеэгүй адлихан сэсэрлигүүд ногоорно.

Хотын амаралта болон культурын парк. Хүнүүдэй олон тэндэ. Үдэшын наранаар ирагуу дуута хүгжэмэй аялга зэдэлжэ, хүхюу солбон хүбүүд, басагад хүтэрэлдэн гаража, хатар нааданад. Тээ саашаа ябахада буряад дуунай аялга дуулдана. Хүрэжэ ошон гэхэдэ, хүреэ дүүрэн хүнүүд. Гар гараа барисалдан дүхэриглэжэ, газар газарай ёохор наадан, ами аминдаа игаруухайдана.

Шатар даам табидаг таhалга соо тухайгүйхэн тулалдаач. Турнирай таблица дээрэ түрүүлжэшье ябаашанай нэрэнүүдые харанабди.

Библиотекэдэ ном унш... шан, тиртэ сагаалса бууд... шан, кино хараан—хүн бү... туд тудтаа сүлөөгүй...

«Самолёдто» hуулган бо... но. «Баяртай, замбуулин... бэшэг хүлеэгээрээгты» гэ... шог зугаа дэлгэн, дэлхэ... гурбадахи космонавтда эде... хээшэн бии хэбэртэй.

Н. Ангадаев.

СЭСЭГ ЖЭМЭСТЭ НУГА

«Сэлэнгын татуур гүнзэгыхэн, шэлдэгхэн борым хоолой соо» гэhэн дуунай үгэ hанаанда ороодхино. Эгээл тиимэ татуурнуудай нэгэн—Үдын урда бэеын баруун аралай наагуур урдадаг. Тэрэ татуурта баригдаhан шэнэ хүүргэ дээгүүр хүнүүдэй hүндэлөөн таhарнагүй. Хүнүүдые шэрэhэн хүнгэншье машинанууд даб гэлдэнэ. Ябаганшье уладууд hубарилдана.

Амаралтын үдэр Богородско арал дээрэхи хамтын сэсэрлигтэ хүнүүдэй олон гээшэнь! Дүрбэн зуу гаран айл гэр бүлөөрөө тэндэ ошожо амарна. Тэдэнэр—саад таридаг «Ранет» бүлгэмэй гэшүүд.

Арал дээрэ үрэ жэмэсгэ модод дүн сагаан сэсэгээр будантан, хурса hонор хоншуухан үнэр хангалтуулна. Гуша гаран гектар газар дээрэ таригдаhан үрэ жэмэстэ тэдэ модод хэды ехэ үрэжэл үгэлтэйб!

— Бүлгэмэй гэшүүд газараа хамтын хүсөөр элдүүрилжэ, олоной хүсөөр харууhалжа, абтаhан ургасаяа адли жэгдээр хубаарилха hанаашалгатай. Теэд даб дээрэ ниитын үрэ жэмэстэ питомник эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ элдэб жэмэстэ модод hуулгагдаа. Гадна, 5 мянган эшэ шэсаргана, үлир, хартагана, уляангир гэхэ мэтын модод таригдаба,—гэжэ бүлгэмэй түрүүлэгшэ нүхэр Уланов хөөрэнэ.

Питомнигто ургуулагдаhан жэмэс хүүгэдэй саад, яслинуудта үгтэхэ болоно.

Сэсэрлиг соо профессор Мачульскитание, түүхын эрдэмэй кандидат Туйскитание, РСФСР-эй арадай артист Балдаковтонине, үнинэй агроном Барнаковтонине харанабди. Тэндэ бэшэшье хүдэлмэришэд, алба хаагшад, пенсионернүүд олоороо амарна, ажаллана. Тиигэжэ бэе махабадайнгаа тамир эршэдхэнэ, аглаг тунгалаг агаарhаа арюун амисхал абана.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэ ябаhан пенсионер Александра Любовна Пляскина тэндэ ажаллажа байба. Энэ эхэнэр нёдондо 6-7 хүнэг үхэр нюдэ, 6 хүнэг зэдэгэнэ, 4 хүнэг ранетэ, 400 хэhэг томо яблока, элдэб овощ өөрынгөө дачын газар дээрэhээ хураажа абаhан юм.

— Үнгэрөөшэ үбэл помидор, үгэрсэ, морхооб болон бусад овощ, варенеэр өөhэдыгөө дүүрэн хангаhан байнабди,—гэжэ тэрэ хүгшэн хөөрэнэ.

Зунай дулаахан энэ үдэр Сэлэнгын татуурта тамараашад олон. «Тэндэ тамаралгын бассейн бариха хүсэлтэйбди» гэжэ нүхэр Уланов хөөрэнэ.

Хуушанай агроном, пенсионер Василий Шобхоевич Варнаков сэсэрлиг соогоо.

А. КУРТИГЭЙ фото.

Хүхэдэйн нуурай эрьедэ

Сэлэнгын баруун бэе. Хү... дэйн нуурые хүреэлээд хү... ногоон хибэс, ой модон. Т... дэ үзэсхэлэн hайхан газ... нуудай нэгэн.

Предприятида үйлэдбэри... онол арга шудалжа байh... нэгэдэхи интернат hургуули... 10-11-дэхи классай hурагш... амаралтын үдэр өөhэдын... лагерьта ошожо, хүхюу сэ... гүүгээр амарба.

Волейбол сохилго, танца ... таралга гэхэ зэргын наада ... хидхэжэ, hанаhандаа хүрэ... зугаалаа.

Нуурай эрьедэ ганса... хүүгэд лагерьта амарна бэ... хотын ажалшадай, колхо... гэшүүдэй амаралтын гэр... олон, хүн зон дүүрэн.

Т. Жаргал...

Тобшохоноор...

Июниин 14—20 хүр... Улаан-Үдын «Эрдэм» кино... барилгашадай, уhан замшадай ... буудта болон бусад газарну... кинофестиваль үнгэргэгдэбэ.

✦ Үнгэрэгшэ амаралтын ... хотын культура болон амар... парида промышленна эд бараа... далдаха яармаг нээгдэбэ. Т... хабар, зунай бэлэн хубсаhан, г... эд бүд болон бусад зүйлнүүд ... далдагдана. Яармаг арбан хоно... ургэлжэлхээр хараалагдана.

✦ Экспедитор Владимир Лис... тэн энэ үдэр коммунизмын ... ажаллаха, ажаhууха хүбү... Александр нэрэ үгэжэ, ... үнэмшэлгэ абаба.

Сагай уларил

Буряадай гидрометбюрогой ... сэhэнэй ёhоор мүнөөдэр респу... доторнай бага зэргэ сэлмэжэ ... хэ. Урда аймагуудта hулагүй ... орохо. Баруун хойноhоо ... гаар hалхилха. Улаан-Үдэдэ ... гүүр 9—11, үдэрынь 19—21 ... дус дулаан байхаар хүлеэгдэ...

Космонавтын түрэлэй хурим дээрэ

Алдарта космонавтын абагын хүбүүнэй хурим. Герман Степановичай үеэлэ Владимир Васильевич Титов энэ амаралтын үдэр конструктор Людмила Васильевна Гершаеватай гэр бүлэ боложо, хэтынгээ хуби заяа холбобо.

Хуримай найр дээрэ Титовтоной, Гершаевтанай ажалша бүлэнэр түрэл түтимтэеэ, танил нүхэдтэеэ хамта hайндэрэй баяр хэбэ. Залуу бүлын түлөө, зол жаргалай түлөө, үнэр баян байдалай түлөө, космонавтын түлөө хундаганууд хэды үргэгдөөб.

Ураг эльгэн болоhон Титовтон, Гершаевтанай баяр зугаа барагдашагүй. Шэнэ бүлые амаршалhан телеграмма шэжэм утаhаар Германhээшье абтажа, баяр дээрэнь үшөө ехэ баярай нэмээгдэхэ байhандань ямаршье ажаг байхагүй.

Совет Армиин алба дүүргээд, түрэл предприятидаа тэхэриhэн слесарь Владимир Титов заводой конструктор басаган хоёр Железнодорожно районой загсада гэр бүлэ болоhоной гэршэлгэ дээрэ гар табиба.

ЗОЛТО БАГАШУУЛАЙ ЖАБХАЛАНТА ТУГ

Һургуулиин эхин классуудта зунай амаралтын хаhа ерэжэ, баяр золто багашуулай hайндэрнүүд эхилбэ. Пионерэй лагерьнуудта түрүүшын сезон нээгдээд, хэдэ мянган багашуул амархаяа тэндэ ошобод.

...Улаан-Үдын пионернүүдэй лагериин нэгэн—«Огонек». Эндэ мүнөө 400 гаран багашуул сугларанхай. Лагерь нээлгын жагсаалда золто багашуулай жабхаланта улаан туг үргэгдөө. Улаан дүлэ соробхиhон түүдэг түлигдэжэ, тэрэнэй дэргэдэ дуулагдаhан хонгёо дуунай аялга холын сууряа татуулан зэдэлнэ.

Лагериин начальник Николай Глебович Соловьев дүрбэдэхи жэлээ тэндэ хүдэлжэ, багашуулай дунда эмхидхэгдэхэ хүдэлмэриин тодхол олоhон хүн.

— Мүнөө жэл лагерьта амарагшад хамаг юумэеэ өөhэдөө мэдээд, өөhэдөө эмхидхэхэ. Эдихэшье юумэеэ бэлэдхэлгэдэ тэдэнэр хабаадалсаха,—гэжэ нүхэр Соловьев хөөрэнэ.

Хүүгэдэй зунай амаралтын үедэ лагерьта дуу дуулаха үдэр үнгэргэгдэхэ. Предприятинуудта, «Учитель» гэжэ амаралтын байшанда, мүн хүршэ лагерьнуудтаа ошожо, тэндэ амарагшадта уран hайханай наада харуулха.

Багашуулые ажалда дүршүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэжэ, модо дархалха юм. Багашуул лагерьта байхадаа стул, стол гэхэ мэтын зүйлнүүдые заhаха, барилгада хабаадалсаха байха.

Хүхюун эдиршүүлэй хүндэтэ амаралта иигэжэ эхилбэ.

Энэ ондо түрэл республикымнай түб хотын багашуул профсоюзууд хоорондын 11 лагерьта амархань. Тиигэжэ хамта 17000 эдиршүүл зунай үедэ тунгалаг уhатай, арюун агаартай хүхэ ногоон дээрэ хүльбэржэ амархал.

Н. Алдаров.

АЙЛШАД, МОРИЛЫТ!

Дээдэхэн Онгостойн сэнгэлигтэ... «Учитель» гэжэ амаралтын байшангай хашаагай үүдэн дээрэ «Айлшад, морилыт!» гэhэн гаршаг аржына. Тэрэ уряае хэды мянган хүн хүлеэнэ гээшэб? Республикымнай ажалшадhаа гадна, хүршэнэрнайш эндэ айлшална. Шэтэ, Эрхүү, Хабаровскhаа хүнүүд олоороо ерэжэ, амардаг болонхой. Тиигэжэ тус амаралтын байшан жэл соо зургаа мянга шахуу хүниие зошолуулна.

Амаралтын байшанда колхоз, совхозуудай, предприятинуудай үйлэдбэриин түрүүшүүл, алба хаагшад, пенсионернүүд олон. Тэндэ байжа амаралтаяа дүүргэhэн гурбан эхэнэртэй хөөрэлдэбэбди. Тэдэнэй нэгэн Мария Мефодьевна Кудревич — Шэтын областиин Шиилхын дунда hургуулиин багша.

— Улаан-Үдыетнай ехэ hайхашаагааб. Экскурсяар предприятинуудта, музейнүүдтэ, бусад газарнуудта ябаабди. Кино, театрнуудыетнай хараабди. Һайхан даа! — гээд үгэеэ түгэсхэнэ.

Тэндэ «Комбайн» маркын телевизор, олон боти номтой библиотекэ, биллиардын заал, зунай илуб гэхэ зэргын газарнууд нээгдээ.

Шатар наадалгаар мүрысөөн үнгэргэгдэнэ. Амарагшадай хүсөөр уран hайханай бүлгэмэйхидэй концерт харуулагдана.

Амарагшад амаралтын тэрэ үдэр эдэ зүйлнүүдые хаража, уншажа, hайндэрөө хүхюунээр үнгэргэбэ.

НОГООН АРАЛААР ЯБАХАДАМНАЙ...

Амаралтынгаа үдэрые аша үрэтэйгөөр, аятай зохидоор хэрэглэхэ гэжэ хүн бүхэн оролдодог. Удаадахи амаралтадаа хаана ошожо, ямараар үнгэргэхэеэ хэдэн хоног урид зүбшэдэг.

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Сэлэнгын баруун эрьедэхи «Комсомольский» гэжэ ногоон арал нээгдэжэ, городоймнай ажалшадта хүхюу сэнгэлигээр амарха арга олдобо.

Эртэ үглөөнhөө хойшо гартаа сүүмхэ, забьяа, ургашье бариhан зон Сэлэнгэ мүрэн тээшэ олоороо субана. Харахада, гэрээрээшье ерэгшэд олон. Эдэнэр ажалайнгаа hүүлээр амархаяа ногоон арал ошохо уhанай трамвай хүлеэжэ байна бшуу.

— Заяагүй, амаржа ханалгүй үдэр болохонь ха. Үдэшэлэн тэнгэриин бүрхэжэ эхилхэдэнь, бороо орожо, амаралтыемнай hаатуулагша аа гү гэжэ hанаа hэм,—гээд, гартаа ута гонзогор урга бариhан, бууралтажа ябаhан толгойтой нэгэ хүн нүхэртөө хандана.

—Хари, hайн үдэр болохонь ха. Та, Иван Федорович, ургаhаа hалахаяа болёо гээшэ гүт? Мүнөө болоhон хойно энээ руу зайжа ябатараа, уhанда унажа, зондо hүйд тойбо бү татагты,—гээд нүгөөдэнь ёгтолно.

— Эгээл hайн амаралтамни энэ ха юм даа. Уhанай эрьедэ урга баряад hуухада ямар зохид бэ! Загаhанай шүлэ гаргаад байхадамни, уухаяа бү ерээрэй,—гэнэ тэрэнь.

Эдэнэй иигэжэ хөөрэлдэhөөр, бэе бэеэ шоглолсоhоор байтар түрүүшын рейсhээ «Альбатрос» бусажа ерэбэ.

...Бургааhа hөөгүүдээр бүтүү болотороо бүрхээгдэhэн ногоон арал. Эндэ, тэндэшье бүлэг бүлэг хүнүүд. Заримаанинь удаан байрлахаар майханаа татажа, тулга тодхоод, эдеэгээ шанана. Загаhа бариха, бүмбэгэ тоглохо, хатар танца наадаха, уhанда орохо дуратайшуул өөр өөрынгөө дуратай амаралтаар эзэлэгдэнхэй.

Зоншье сугларба. Уданшьегүй духовой оркестрэй hүр жабхаланта хүгжэм зэдэлжэ, ногоон аралай нээгдэhые тэмдэглэбэ. Удаань соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд хараалhан түсэбөөрөө амарагшадта элдэб хатар наада, атракцион, үдэрэй кино, концерт харуулба.

Хаана, ямар зүйлэй бии байhые хаража абаха hанаатай, түрүүшээр зунай павильондо ерэбэбди. Эндэ түмэр замшадай Культурын байшангай уран hайханай бүлгэмэй хонгёо hайхан хоолойтон, уран хурса үгэтэн, нугархай уян хатаршад бэлиг шадабаряа харуулжа байба. Сценэ дээрэ хорёод хүбүүд, басагад композитор Новиковой «Арад зондо алдар соло!» гэhэн дууе ирагуу гоёор дуулалдаба. Удаань нэгэ залуухан хүбүүн сценэ дээрэ гараад, өөрынгөө зохёоhон «Эб найрамдал» гэжэ шүлэг угаа бэрхээр уншаа. Захагүй замбуулиниие дүүрэн ниидээд, Газар дээрэ буужа ябахадаа, Юрий Гагарин «Эхэ оромни шагнанал намайгаа, энээхэн ганса өөрынгөө хүбүүе» гэжэ дуулаhан юм» гээд хэлэхэдэнь, нэрьемэ альга ташалган болошоно.

Альга ташалгын замхаагүй байтар, атлас торгон хубсаhатай 11 басагад сценэ дээрэ гаража ерэбэ. Тэдэнэр Хойто-Осетинэй басагадай хатарые наадан, үльмы дээрээ hэмээхэн гэшхэлжэ, инаг дуранай удхые шадамар бэрхээр гаргана. Концертын hүүлээр хатар, наадан, элдэб атракционой эхилхэдэ, саашаа ошожо ябатарнай, hөөг бургааhан доро нэгэ хүн галай хажууда юушьеб хэнэ. Обёоржо харахамнай, Буряадай «Целинстрой» трестын түсэблэлгын таhагай начальник Филипп Иннокентьевич Башухаев Наташа Юра хоёр үхибүүдтэеэ, Мани Желаевна хүгшэнтэеэ гэрээрээ эндэ hуубад.

—Бидэ энэ арал дээрэ амаралтын үдэр бүхэндэ ерэжэ, сэбэр агаарта амардаг гээшэбди. Үглөөдэрынь бэемни hураггүй хүнгэн болошоhон байдаг,—гэжэ гэрэй эзэн Башухаев хөөрэнэ. Һайнаар амархыень хүсөөд саашалхадамнай, аяар холын Ахын аймагhаа ерэhэн «Улаан-Аха» колхозой хонишон Аюур Хаптагаев аймагай газетын харюусалгата секретарь Даши Шарастепанов хоёр тус аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ байhан аад, мүнөө Улаан-Үдэдэ партийна hургуулида hурадаг Алексей Семенович Атутовтай уулзаад, нютагайнгаа hонин тухай хөөрэлдэжэ hуубад. Хүн бүхэнэй урда кружкатай пиво. Баhа тээ саана үнөөхи бууралтажа ябаhан толгойтой үбгэнэй ута ургатаяа уhанай эрьедэ hуухыень харабабди. Шогложо наадалагшань хэбэртэй, бургааhаар гал түлижэ hууна. Загаhанай шүлэ уухаяа ерээ хаш.

Ябаhан лэ газартамнай зугаа наадан, гармошко, баяанай хүгжэм доро ирагуу гоёор дуулаашадай абяан таhарнагүй.

Тиигэжэ орой болотор ногоон арал дээрэ городой улад зон ээлжээтэ амаралтаяа үнгэргэбэ.

Б. Жамбалов.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэ волейбол болон баскетболоор мүрысөөн болоо. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **наадалгын үе.**

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Үнинэй механизатор, Со... лис Ажалай Герой, КПСС-эй ... шүүи Бимба Санжеевич Д... брыловэй гэнтын аюулаар ... hа бараhанда ехэтэ ш... байhанаа тэрэнэй бүлэ бол... рэлхидтэ Сэлэнгын ай... «Улаан Оронго» колхозой п... лени ба партком мэдүүлнэ.

Редакторай орло...
М. Н. НИМА...

Манай адрес, телефону...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ТЕЛ... ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактор... 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной жизни ... пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского стр... тельства—47-59, промышленности, транспорта, информ... 35-14, культуры, литературы и искусства—34-05, ... и рабселькоров—40-49, отдел переводов и корректор... — 35-95, бухгалтерия — 37- 32. Для междугор... переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства куль... Бурятской АССР.

Н 00903. Зак. № 3361...